

478(3)

1

1-112*

FORWARD

EXERCISE BOOK DEFENDING BOER

NAME
NAAM

Joseph ...

SCHOOL
SKOOL

...

CLASS
KLAS

DATUM

478

K34/71

n.B

ngwadi o phositse mape a l
mabedi, a sa sele.

2p. 1-111

Dikwama

Dikwama, a be e le mahuta wa sesotha wa
 dinaka tsa dipole. Ya tse xena le tse ba re
 ke Dikxalakang tsa dirakana tse e re xo
 ke tsa dipud

Me bala ya Dikwama

~~Tu'a~~	~~Thagadi~~
~~Ku'bedi~~	~~Khurwana~~
~~Thswen~~	~~Thswana~~
~~Phaswa~~	~~Phaswana~~
~~Thama~~	~~Thangwana~~
~~Tijon~~	~~Tijona~~
~~lokiwa~~	~~lokwana~~
~~Nalana~~	~~Nalana~~
~~T Kwadit~~	~~Kwetjana~~
~~Kwebe~~	~~Kwebyana~~
~~Titja~~	~~Titjana~~
~~Tana~~	~~Thana~~
~~Thupa~~	~~Thupana~~
~~Thsela~~	~~Thselana~~
~~Thakwa~~	~~Thakwana~~
~~Thseha~~	~~Thsehana~~
~~Thsupa~~	~~Thsupana~~

10/6/41
M.M.

Thsāk xatlā	Thsāk xatlāna
Tala	Talana
Thsebla	Thseblana
Tsetwa	Tsetwana
Tsohla	Tsohlanana
Titū	Titūna
Thamāya	Thamāyana

Dixetā isā Dikwano

Sebhukhuna - Ke' sebhukhuna lephang, hodi
 e swere malla ka lengeta e re ke' ye xelēša
 bana - bakaba balaya ke' phefo.

Ye' Phaswana - Bare ke' Sebotse sa Ba
 phaswana, kroma nōšala wa botso.

Ye' Thsetlana Bare ke Thsikinyā lehlekwā,
 lehlekwā xa se' ešā ka lathla xo bina

Ja xabliša dipaka ye' Thsanyana - Bare ke
 ke' Mmasekxwari tšonganga a mabotela,
 ya xe Haxela dīngwe makateng. ^{of mamane go} ~~ke' Mmasekxwari~~

Pole ye Tala - Bare ke' Šiši e tšua baloing
 batha ba koša ya bošexo.

Ye' Thsadi - E Kxwana ba re: - Semoti
 sephawana sa tšwela Makweng se rekwa.

Ye thamabana ~~ho~~ Ke'inye Kwadu
ahlama ye xa bane thamabana, kile wa
metsof Moloto le Poo Peda wa mothokwa a
zseka katta.

Mmamotswa xa se ratexo ke o Mothalamo
ke xore xa tswalame kudu
O. wa Kwibidi o se ratexo: kudu dikxoma
sa o na di tswalat kudu. Xa xo'ye e
sitabetsexo xa balana.

~~Xommo~~ ye kramo e tswala mafahle e
swanetse xa ya magate mafahle a Hala
xoi tswala ke tsuqwana, tsuqwana ya
nya ye thwewu
~~thwewu~~ ya thwewu xa ke karabakone mmala

9/6/ut

o e swanetse. Dik be di swawa ditshebe
ba pula le soba xobakhele, xobakhele ba
thapata bove ke hla ya Phala. Xa o
ee hisa kramo o' be o raka swa letsa
so sadi le ba o dutsexo saba. Dikxoma
ke sevit sa xa ratexo kudu xa badimo
Xa zhang wa dikxoma xe a hwile. Ba hlabo
Kxoma ba mmaloka ka makxopa

Dirêto

Ke se Tswilo sa thwewu ya nthlana,

Le Thamabana ~~...~~ Ke' nye' Kwadu
ahlama ~~...~~ ... kile wa
metsoi Moloto ... Poo-Pedi ... mathokwa a
iseho kaita.

Mmatlana ... se ratexa ... a Mothalana
ke xore xa ... kudu
... Kwibidi ... ratexa ... kudu dikxomo
... di ... kudu ... e
swanetse ... xol' bala uoi.

Xantini ... e ... mafaha e
swanetse xa ya ... mafaha a hlala
xa kwala ... mafaha ya
mpa ye thwewe
... xa ... mafaha

... swanetse ... di ...
ba ... xa ... xa
hapeta ... ke ... xa
re hisa ... a be a ... wa
masadi ... le ... Dikxomo
ke' serute sa xa ... kudu xa badimo
Xe mang wa dikxomo ... Ba hlaba
Kxomo ba ... ka makxopa

Ke' se Tswilo sa ... ntlathana,

9/1/1911

Dirêto

4

5478

Kar/71

mabane o letše kae? Ke' letše kae? Ke' letše
thabeng rā masare ka lala ke' seametsa
maseamela wa tala ye' ^hkwibidi.

Dirêls

Ya xo hlaka dinaka ba veit ke' Kxokolo,
sekolo folaxa thaba kxomo tsa thaba di a ota
Oxae Kxokolo mmetla dimapa, ke' Mpedi
a xe Kxokolo e hwile, a e ya Xatempa
Madiba :- Ke' madiba a mantlopedi Sutelela
diwayere, dihsipi di tsena ka Kxôyê Hlope
o nyaxe madiba a se ena, ke' a bo-kubu
le Bokwena.

Kalake :- Kalake ke' letšile lefsika la xo
banya ke' Badiwa

Darwala :- Ke' ya maswana mekokotla, ke'
phara, basadi ka xase ke' a hlotsa xe ke'
e tsina ke' a xatšoa

Maletšwini :- Ya mamele wa pitšai ke' yōna
Kxerobela se roba dingwe mekokotla

Setariki sa mantšiana, mobla e tswala
basimane ba namela meoka le mekxobe

Mmala ke' se tsekeg kxapê kxaitšadi
ya maitšexana.

Ditlaga tsa mesunbwane diola di boeletsa
tso koHana fexella melomo sa makhura elleng?
Makhura a kxamo ye Hulela teng wa Hulela
ntle o a lseq tsenya.

Merophane i: Ke' merophane o mo tidi ra
lepella masopeng a mmatlawa a mohlabe.

Pento i: Ya mabesana bya kxamo wantho
yena e humile Rantlasi a mafai a makh
makhura.

Morikxi Ke' morikxi boele sakteng lemabe
ra xoxoxa.

Seletso i: Seletso ke' seletso masoxana seletso
le dikxetsadi.

Mafulo

Mafulo a ma botse a tsebya ka byang,
B Ma byang a mo botse mo dikxomong

ke' Mphafa - byona ke' byang
A botetele bya xo mela ka

mackeng le diteleng.

Manabite ke' byang bya xo
naba bya rata xo mela ka

masemong.

Tatethathase ke byang bya botle lele
 bya dinoko, bya nthia thsethala
 byala ka lefela, bya mela mahwidiriny
 Tsetse bya swana le thathase.

By Naxa re e na le mabyang a
 e -loketi ~~phulo~~ xape e swanetse
 xaba le diklare tsa xo ja ke
 dikxomo lexo tse byala ka
 merethwa, mohutlwa, mowana,
 E-fela dikxomo di ja man byang
 ka matla.

Sehlare ra xo olisa ke motlwa.
 Kvale dikxomo di be di e tswa
 re letlwa le tswa ka tswa, di
 be di tla sakeng kametla. //
 Modisa'o be a e ja molatso a
 khutletsa ka mafsi sakeng.

Dikxomo di tla tswa di fula
 di tla re re meriti ya ditaba
 e boya tsa ya nokeng, di be
 di e nwa meetse xa tee ka
 letsatsi. Hebaka le le botse la

dikxomo la xo nwa ki la
thapama xomwe tsa ya tsa tsema
xe le su swara duthaba tsa
xa ^{xangwa} ~~xana~~ la bobedi.

Dinamane di tswa naxeng, e
fela di tswa moraxo xe dikxomo,
di diswa ki thaka ye e e
seboxo ya ya xo wela, ba tla
busa dinamape ka lebaka la
xe dipudi di tsema.

Xe e le ka xa phulo ye e
fokolaxo, dikxomo di be di
e ya merakeng. Dikxomo di
be di e ya merakeng xa sala
tsa xo xamela bana xa phulo
e fokola dikxomo di ka ya
ka mota. Batho ba merakeng
ba tlišetšwa ke banangana
bupi, banangana ba ka boya
le mafsi, le bakeng la xe
dikxomo di ile kamotla
merakeng. Barimana ba

merakeng ba ehapeela, ba seba
ka mapi le nama ya
diphoofole ba xo boqwa. Xe
ba bolai le diphoofole tie
di xolo ba diramela xae ka
bananyana. Ba e kaxela mesaša,
ba dira mepete ka ditlhatu.
Merakeng xo be xo e ya
m. mosoxana a mephato e
mexolo. Dikxomo di be di
e ya merakeng lebaka kamoka
xomme tra boya xe xo lewa
lehlabula. Mosoxana a be a
sa hlahlamane, xo be xo
diša ba ba xole xo fihla
xe ba tse, ke mo ba tlaxo
xo lesa xo diša e le banna
veri. Mose xare mo madisong
ba tlwa ba toma, le xo
xaloka, ba tiana kametiki-
tlwane. Mo xo ngwê ba
xaloka ka xo lintela le

xe penyana.

Ke it puis ya Kibi tua Hananwa,
 basimana xe ba ile xo disa, xe
 le thapama ba ya nokeng xo nweša
 dikxomo le xo klapa. Xomane
 bona ba thoma xo klapa mo
 bodibeng. Iya Bathaxalata-~~a~~ Itiwe
 e be e le bodiba Iya bo isa.
 Byele ka xe basimana ba klapa
 ka xo phaditana. Ngwa ka wa thaka
 tša ka lawo, a thoma xo nowela
 xomane a fihla tša leweng le
 omilexo la Apisifi e fela a
 se ba be xore o bene ka a
 dula xona a xahane xile. Ba ba
 bexo ba na nae le liong ba
 ng nyaka ka mekung e fela ba
 se mo hwetse, ba tloxa ba ya
 ba ba tsebasa xae, Batha ba ya
 xo hlola bodibeng ba se hwetse
 seka. Ka xore batadi ba xo phethosa
 ba xona xo nyaka motho ka.

bodibeng ba mo kwetše, e fela
 tsatring leo ba palelwa, ba
 xomela xae. Xomme boše xo
 ngwedi ^{wa} tšwa, wa hlaba seetsa
 ka leweng, xomme Mgwa ka a
 bona ba mo seetsa se hlaxaro
 xomme a tšwa leweng a bona
 meeseng a thala a leban thōitše
 seetsa xo fihlila a e tšwa.
 Mgwa ka a fihla xae ba
 etiša. Batho ba thabō ka
 kobane ba ba ba xae a hwile, ko
 tloxa moo ba thoma xo
 hlaloxanya tšōtše ya bodiba
 bye. Xo dišā ke modišō wa
 botse o ruti ngwanzi mabotha ta
heraka heraka, ka utle le la
 merakeny, le swanetswe xa axwa
 ka xae xa matse, mo le
 axeleditšwe xo ke lexoa la xo
 axelatsa motse. heraka le axwa
 byale xoe se dikxomo di

swahlwa ba di hwe, le soro le
 lebelela ka matseng xore xe
 dira di nthwa dikxomo ba di
 hwe. le saka le axwa ka mahlaku,
 mo Dihlare tsa mahlaku a botse
 ke Moxalo wa latelwa^{ke} Mothole
 xwatla Morobi, ke' xore dihlaro
 tse xa di bole; le soro le
 tswalelwa ka dipkato, / ba bea
 lehlakwana ka tlase xore dinamane
 di se tene, lehlakwana la
 botse dinamane ke Mokantane
 le Moxalo.

Byale le soro xo ba le saka
 le a atafiwa ke ngaka, yona
 e tla bea dihlaro; ya hloma
 dithupana mo lesorong xore
 xe moloi a di bule la a swawe
 swarexe. Molo wa le saka ke
 xore matsweti a se tene ka
 lesateng ka lebata lefe le fepe.
 Dikxomo di xamiwa ka

šakeng, e fela xe-pula e
 nele xo na le maraka ka
 šakeng, di xamelwa ka patlelong
 e lexo lesaka le le di setwero
 modiro wo, lona hi le saka
 la ka pelexa le lexolo.
 Xe kxomo e hlabiwa, ba e
 hlabela ka šakeng ba
 phatlalatsa moswango ka
 šakeng xoe di kxomo di tle
 di hloboxe.
 Xo hlabo kxomo: Kxomo e a
 bofiso, ba bitša monna wa
 letsoa le le botse a e bolaya.
 Xe e e wa fase, monna e moqwé
 o sexa seledu sa kxomo o
 se beša, sone se ja hi banna.
 Xe ba tle jete ba tla buwa,
 Ba phula tša ka xare, ba beša
 selete ba ja le basimana.
 Xe e fidile xo burwa, Ba fiwa
 mehloba ba isa ka marae

a bōna. Ditxomo di be di
hlabiwa marixa xe di nonne,
le xona nama e sa bole. B
Marixa di na le ^{kobo} ~~nama~~ ye botše.
Mox xona xongwe di be di hlabya
ka menyanya, kudu xe monna a
nyetsē kudu xona le madi a
be a ~~axwe~~ axeletšwa a dira
bobete.

Xo-Abai Ditha. Ditha ba txomo
ke hloxo, letsoxo, leoto, molala,
kxava, kxoto, mothlōbōlō
lebet, dingetha, mala, sebet,
moxudu le letšwafu.

Xo-abo: Ngwana wa pele wa mosimane o
tšea lefoto.
Ngwana wa bobedi wa ngwananyane
a tšea mothlōbōlō.
Wa boraro ngwana a tšea letsoxo.
Malome wa bana o tšea molala.
Kikō wa bana a tšea mala le motudu.
Makxalabye (ata abo) o šala leye e setšexo.

~~Kxosi e tshomolwa setho sa sethatō
le mala a masesane.~~

~~Phiso e lewa ke bakxakōlō xa e
lewe ke bana~~

~~Hhoro, Lemeta, le seledu di lewa
ke banna fela.~~

~~Maisapa a lewa ke ba barolo,
ba phuma mokō.~~

~~Santhloko ba loka sebete
ka sōna.~~

~~Letlalo ke kolo ya boixo.~~

Tswalō: Kxomo di swanetse xo ba le
poo ye botse. Poo e kxethwa
ke banna ba kxosō, ba kxetha
ya botse ka seimō le mmala,
ye mmayo e bexo le napsi le
yōna e le kxome e xolo.

Poo Dipoo tsa xo befa di a
faxolwa. Mochlape o moxola, o ba
le dipoo tse pedi.

Lesaka le le senaxo poo,
xe thoadi e seamisitsiwe ba

478

poong, o ka ya nayo wa ba wa
 boya nayo, xe poo e ka e
 namela xa tse xo lekane xee
 le xore poo thsadi e siamisitswe
 E fela poo xa e lefiwile namane
 ke ya mong wa y thsadi.

Xe kxomo e emere, le tla e bona
 e akola, ya thoma xo nthsa
 letswete le maraxo a sikhla.

Kxomo xo alafiwa ye e hwela xo
 hi dinamanes ya alafiwa ke ngaka.

Makaba: Dikxomo di rutwa xo namelwa
 ke basimanyana xe ba le madisong.
 Kxomo e phutwa nko, ba robele
 moxala. Ba tla e ruta xo namelwa
 ba ye utla ka moxala xo fihla
 xe e tlwaetse e dumela se
 moxala a se nyakaxo. Xe di
 tlwaetse basimane ba ka
 beetsana le xo ya leeto ka
 bona. Ephemone le ya mongwe
 ya tlwaetsa la xaxwe.

Mokato: Mokato eke papadi e
 botse mo xo ba baso, e
 swana le lesola Mokato o
 ratwa ke batho kamoha: ba
 sethōaba xa mmoro le kiroi e
 le xo yōna yo' u latimoxo mokatō.
 Mokatō o neelwa bobē, basimane
 le banangana ba le belō. Dikromo
 di kata lehlaba ka matla xo xo
 na le khoro. Mohula wa mokatō
 ke xore xedira di thopa dikromo
 naxeng, basimane ba hlabe moxosi
 xore dikromo di thōabellē xae, di
 thoxele dira. Ke ba rata dikromo
 mokatō ba di isa kxole le xae,
 ba thoma xo di itiga, ba
 hlaba moxosi, ba di bitimiatōa
 xae, ba ba dira byalo xo
 fihla xe di tseba mokatō, le
 bōna ba tseba dikromo tsa
 lebelō ka vakeng le lengwē le
 le lengwē. Dikromo tsa lebelō

Ke' dipholo tse dirolo le
 ditsoadi tsa xo hlōka dinaka.
 Byale xe dikxomo di tseba
 mokatō. Kxosi e tla tsebisā
 letsātši la mokatō, ke xo re
 ba simana ba tla tselha dikxomo
 tse nne ka lesakeng le lengwē
 le le lengwē tsa letš.
 Komme Kxosi e tla dumelana
 bohle ba ba rataxo xo ya
 mokatōng. Batho ba xo ya
 mokatōng ba tla tsoxa xe
 mahwibi a raxa, ba nthā
 dikxomo tse mokatō ka
 lesakeng le lengwē le le lengwē,
 ba sepele ba ya ke xole mo
 xo lekanana dile tse lesome
 le mentō e mehlano, (xo be
 xo se na ditrata) Komme xe
 ba fihlile moo, ba di
 lesā tsa fula, e tšane
 xe letsātši le le xodimo

ba re a re yeng xae; Ba
 xae le - bona - ba dutsi
 lesakeng ba le beletse motho
 le hxomo ye e thoxo tsena
 pele - hxorony
 Basimane ba tla hlabisa moxosi
 ka xobane duhxomo di ts-eba
 di tla thoxa ka lebelo tsa
 phadisaana ka lebelo le
 basimane ba tla thoxelana.
 Komme xe ba yo fi hla moxosi
 o tlo - ba o hlabisa motseeng.
 Hxomo ya xo tsena pele e tla
 etwa ya tsebya xo re e ko
 thoxela dingwe mo katong.
 Motimane xo ba ngwana - yana yo
 a - tla xo xo tsena pele o tla
 re twa, a apeswa lengina, a
 tsebye xo re a ko - thoxela ba tranquê
 mo katong. La Mapitsa xe xo buia
 Polata e le xo a le hotha la hxosi
 Macha ka Bollokwa } Jena a nthisa

{ Krause le makotlong
 } ke selete sa Machaka }

Mohatō. Komme ke letsatsi la mohatō
 le fihla. Basimana le bananyana
 ba tsoxa xa Mapitsa xo sa le
 bošexo, xomme ba feta Potopothong
 dikxomo tša nwa meetse, ba
 feta ba ya thabeng ya Dithupi,
 ba lesa dikxomo tša fula. Komme
 re ba le Dithupi, basimana ba
 bangwê ba tšwa motseng ba
 ya ba khuta Potopothong ba
 letela ba xo tla le dikxomo
 xo re ba tla ba ba thoxele.
 Xo be xo na le lesoxana le ba
 re xo hi Mgwako wa dithupa le
 monyana yo ba xexo hi Mottobakhe
 fōna le ba bangwê ba be ba
 na le dikxomo Dithupi. Ke le
 thapama le thoxa ba hlalile
 moxosi, re f ba fihla
 Potopothong dikxomo tša feta
 ka lebelō le meetse tša se nwe.
 Komme re ba re ba a feta ke

xe basimane ba boxa dihlareng
 ba boxile xo phakela xae.
 Komme mo beleng ba lape
 Ngwako le Mottalochle ba ba
 feta. Ngwako a isena pele
 Mottalochle a mo la teta.
 Ngwako wa Dithupa a tsebura xo re
 ke motho wa lebelo, xomme a
 apeswa lengisa. Mottalochle a re
 ke xo bane a thoxetse masoxana.
 Komme mo mokatong wo o ba
 ile ba kwana ka seima sa
 xo re "lebelo xa le na
 motloxa-pele". Tobane le xe
 o ka khuta wa re o ka re
 lape e feta ba lebelo ba tla
 xo feta. E feta ba re xo
 re mokato wo fela o ditaba
 di hile xo tsa ba byale le e
 mengwe ya pele. Ke tsebaya
 Motala-tle, wa Mapatwa, o be
 a dala ka tl'Polata (Petersburg
 District)

Malwetši a dikxomo:

- 1) Setšhwane ke bolwetši bya xo bodisa seh moswafu la dula ka sekubeng ke bolwetši bya xo hlōha kalafō.
- 2) Isokwane ke bolwetši bya xo swasa xomo mo letsoxong ba lebetseng xo fihla e e hwa, le byāna bothata xo alafisa.
- 3) Sevotšane xomo e swarwa ka madi serope e e hwe. Xomme kalafō ya bolwetši bya ke xore xe xomo e hwiile, ba tšea serope ya xo lwala ba se hlakanya le diklave, ba se epela leprong ba lesaka, dikxomo di ka se sa lwala.
- 4) Madi ke bolwetši bya bošoro mo dikxomong. Ba hlaba xomo e hwe ka pela. Kalafō ke xore dikxomo di tawe xomo le hlabile, phoka e setšae e hwiile. Bya le

10/6
m/hw

ba tla kxa di thupa - tse
- te lele tsa mese tswa ba
di - swara ba di hlase, Ba di

ba tla kxa dithupa tse telele
 tsa meretlwa ba di swara
 ka dikhare; Ba di fa mozimana
 wa xo disa. Jena o tla di
 hloma lesorohy xome xomme
 ka mehla xe di e tswa o
 swanetse xo swara dithupa tse
 ka dipedi ka matsoho a
 mabedi xomme -thupa ya ka
 xo le le thsadi e tla
 xometsa ya ka le letona ya
 itaya kxomo e ngwe le e ngwe
 byalo xo fihla di pelela xo
 tswa lesakeng. Xomme dikxomo
 di hwetwa bohaone.
Xe kxomo e xobexile ba
 e kxochetisa diparaxatlana e
 tla ba ya fola.
Dipatlana di le di
 alafiwa ka meetse a xo
 hlakanywa le fola, ba thsela
 matsweleneng.

~~Dikolobe~~ ba ne di hlaxa naxeng
ka xo swarwa ke batho.

Dikobe di ilwa ke ba mamabolo
dikolobe tsa mahlatsi le dikolobe
tse Morudu, ba e ila ka xore
ba e ana.

Xo-Tanya Dihlapi: Wo ke modiro
wa banna Dihlapi tsa xo
lewa ke hlapi-hlapi le
labore ke tse di bexo di
swarwa di lewa.

Hlapi e ilwa ke bahlaping
ka xore ba e ana (bahlatla)
Batho ba xo rea dihlepi ba
di rea marixa xe dinoka
di p^hele, xe dihlepi di
holofetse leraxa, Ba tse
lesasa ba le xo xa leraxeng
motho e mongwe a eme
~~leraxeng~~ ^{xodimo} xa lesasa ka
maote. E tlare ka xore
dihlepi di ekepetse ba di

nthsa - leraxeng, tsa bolaya ke
 letšatši. E be e le ona mokwa
 wa xo swara dihlapi.
 Masakane a be a loxa sešoxo
 se ba se - bitšaxo bokhotla (teraka)
 Ba bo lokela ka meetseng bya
 lala ka xonabyona ke dihlapi
 di tsepe ka mo di be di
 sa ^{tšwe} tšwe, xonne xe xo x
 esa motho o be a ya xo
 hlola a hwetše a tantše.

Xo apea dihlapi:

Ba epa molete, ba xotsa mollo ka
 xare, I wa fisa xo fihla o fela.
 Ke o fedile ba putla dipkhata
 xodimo xa molete, ba bea dihlipi
 xodimo xa dipkhata: di tla bukwa
 botse. Ke ba di ja ba
 nthsa marapo mo xo tšona ba
 ja nama.

Trebo ya Malebatša,

Thake ya Malawo.

O dula Sekuruwe.

Ko-tšona ke modirō wa botse
 ka matla. Batho bakxale ba
 be ba rata kudu xo tšona.
 Mo xo tšemeng re bona botho
 wa xo kxona xo bethe le wa
 borale, kudu mo phoofolung tša
 borale tše luyalo ka tše:
Jau-banma ba be ba sa e nyake
 ka baka la borale le matla
 a nyona a xo palela batho.
 E fela xe e bolaidwē ba be
 ba tšea lethalo. Xo re ta tau+
Jau ke' tšpuru ya maja-di-
 -tala, se roba dingwē ke'
 hlakanetša xo metsa. Ke
 roba dingwē mekotlo.
Muwe ke' e ngwē ya borale e
 fela xe e bonale kudu; Batho
 ba e tšona xe e le xore e
 na le mo e jaxo dipudi, e fela
 ba tla swara bothata xo elolaya.
 Mohxwa wa tšwe ke xo se o se

Lebantšise naya mahlo le
 xona o reki wa bitša leina
 la yōna, xe o ka tšira se tše
 sa tše, xe o bitša wa se Mhu-
 e tla ba e le xodimo xa xa xo.
 Sesele ke se sengwe sa boxale
 e fela xa se bonale se a
 tangwa. Byale le xe se tantswe
 ke bothata xo se bolaga, ka
 xore se a lwa se rata xo tšea
 motho ka mo tšase.

Maina a diphoofolo ke o: Mmutla,
 Phuti, Phudufudu, letlaba
 phala, Mare, Kxokong, Moswe,
 Tlo, Pela, Lerolo, Kušo, Hlou,
 "Kamela" Kwaxa, Holo, Kxaba
 Thšwene, Kolobe ya naxa,
 Kolobe ya thaba, Thšukudu,
 Makhaxale, Kololo, Twane, Phukubye
 Phiri, letaya, Mottotse,
 Litikwe, Phala, Phahu, Thšepa,
 Noka, Thakadu le Klone.

Mmuntla, Hlolo, ^{Moko}kolobe, ^{hlone,} di lewa
 nama xa di na malla lo,
 Phuti, Phuda fudu, letlalo,
 Phala, nane, Kxokong, moswe,
 Tholo, pela, kamela, serole, Thakadu
 Kuso, kololo, Twane, Mohlotse,
 Titi kwe, Phaha, di lewa nama
 malla lo a tšona a dira matswa,
 ditšiba, dibephi le dikoro.
 Kwaxa e a lewa xa e na letlalo
 Kubu e a lewa, letlalo le dira
 dikubu; dinaka di tšea ke
 makxowa.
 Ylou e nyahelwa meno.
 Mohwa o ma botse wa xo tšoma
 ke wa lesolo.
 Xo swarwa di tšepa, mesebe,
 marumo le tsaka.
hesolo le be le rapa ke'
 Kxosi xonme xo ya bu ba
 rata xo. Kxosi e tša xonme motho
 a e ta a rapa lesolo. Yena o eta

17 # 8
478

K34/71 B

a epela a ~~o~~ hoia ya lesolo
a re "Ke mo-rapa-lesolo
Kouwane. Ke mo rapa-lesolo
Kouwane." O tla sepela le motse
a dirisa byalo. Komme xo-rapa ba
tla hoising e sa le ka-pela
ba tle melatša. Ke ba hoobokone
mosoxana le bana, xo tla
ba le molaudi wa lesolo.
Komme o tla ba eta pele xo
tšwa mosebeng. Ke ba le ka
ntle-ntle xa motse, Molaudi
wa lesolo o tla-laela xore ba
swanetše xo tšoma byang.
Yena o tla re o aba xo tšoma
ka mchawa wa mephato, e
fela le a tšaba xore mephato
ya se sotho e a supa, e e
fela e thoma xape. Byale
molaudi wa lesolo o tla
lebelela mephato ye e lexo
ye meswa. Ke mo a tla xo re

Matlwaba le kitima xo tloa
 mo ka mokwa wa lesaka ka
 mo seatheng se se theadi le
 yo fihla xo ke te. Matladi lena
 le kitima ka le borong le le
 tona ka mokwa wa lesaka
 le yo hlakane le Matlwana mo
 a boditiro. Matladi xo fihla
 xona (ke xone re tsa mephato ye
 byale ka ye menyane) ke xone
 batho ba mephato ye xa ba
 tsone e fela ba ya kitima ba
 se na taba le diphoofolo xo
 fihla xe mephato ye e hlakane,
 xe e hlakane ba tla boela moa xo
 xo xahlana le mephato yela e
 me xolo yona xa e kitima e a
 tsoma, xonne le bona ba
 xomela moa xo ba tsoma e
 fela ka mokwa wa lesaka xo
 fihlala xe ba xahlana le
 ba le bu xo se kitime, xe ba

xahlana ba fa mephato ya xo
 -se hitime diphofofo tse ba
 di bolapile xo. Molandi wa lesolo
 o tla letia naha ba krobokana
 a -lacta mephato yela e mebedi
 xape xo hitimela pele ka
 mokxwa wota wa mokxobo wa
 pele xo fihlela xa letšati
 le tšapama. Ke letšati le
 thapame o tla ba bob'a xe ba
 e ya mokxobong wa mafetelo.
 Ke tla xe "Byale - lrebang re
 ulika mokxobo wa mafetelo.
 Mephato yela e tla tloxa ka
 mokxwa wa xo swana le wa
 pele, e fela ka xore ke
 mokxobo wa mafetelo xa ba
 hitimi kudu xore ba se Cape.
 Konne xe ba xahlana ba
 tla xoma ba boma bob'e ke
 ba xahlana le ba le ba xo
 se hitime, ba fihla ba

hlelefile, Komme ba-tla fa
 ba xo se kitimela diphoofolo ka
 pela. Molandi wa lesolo o tla
 letsa naha ba kxobokana, a
 ba o swere sefoka xoba seala
 ka sealleng, o se emiseditile
 xodimo. Komme o tla re, "Re
 feditile lesolo Mephato ye meswa
 Ju-Xae" Komme bona ba
 tla tsa sefoka ka sealleng
 sa xaxwe ba kitimela xae,
 ba phadisana komme xa ba
 ya swanela xo tloxele sefoka,
 yo a be xo le ~~le~~ lebelo a
 tselelana manna wa sefoka,
 sefoka, motho xa a swanela
 xo, xana le sefoka, kxosi e ka
 xo ^{mo} o tla. Bya le ke' xore ba tla
 e ta ba tselelana ka sefoka ba
 e ya xue, yo a ba tloxele xo
 o tsa sefoka a feta, byalo
 byalo ke' xe ba swere lebelo.

Byale motaeng ba tla ba ba
eme ntle ba leke tse go a tloxa
fihla pele ka sefoka, komme e
mongwe wa mephato ye la e
me bedi o tla tsa trena a
swase sefoka, ke xore ke go
a ba tloxieng le belong.

Motho go byalo kxosi e tla
mo fa mphiri ke xore kxosi
e thabela motho go mo byalo
ka maatla.

Pochane o re botla ke xe
kxosi ye ngwe e sa rate xo phelwa
ke kxosi ye ngwe ka motho wa
lebelo. Pochane xe yena e le
lesoxana la xo tia a dula
thabeng wa Makxato, xe xo busa
kxosi Resehla morwa wa Rasabili.

Pochane le lesa moxana a mane
ba tloxa: xa Makxato ba ja boxonyane
neng xa Masiane. Batho ba Masiane
ba le ba tswa ba tswa tswa

ya lebêla la Phochane. Komme
 kxosi ya Masasane ya vapo lesolô
 ya -re le baang baye. Masoxana
 ka xo kwa ka xa Phochane ba
 loxa mano a xo se loke ka xore
 sethsaba xe se thoxetsewe ke monna
 wa moeng e be e le nyatsexo.
 Komme lesolô la tswa xo tsoma,
 Phochane e be e le e mongwe wa
 mephato ya xo kitima xo dikra.
 Komme xe ba e ya mokxo beng
 wa boledi Mosolodi monna wa
 Bo-Phochane, a batša Phochane
 xore a se kitime kudu ka xore
 ke mokxôlo wa mafelô le xona
 matebele a latane xo mo-tšia,
 ke xona Phochane a dira byalô
 xomme xe ba fetša mokxôlo
 wa mafelô, ba re ba fa
 lanua ba baxolo diphefôlo,
 naha le xo lla e esô ya lla
 ya xo belisa ditho xo kitima

Phochane a bona matebele a setse
 a hitima a lebile xae xomme ke
 xe a thoma xo hitima a ba
 latela xomme a swara wa fela
 a tsa sefoka. Matebele a be
 a fihlile batho mo tseleng xore
 e be bona ba xo hitima le
 Phochane, xe a sepe o swere
 sefoka, a bona matebele le
 boxa le tsa sefoka, a fela
 a tisa a ba a fela monna
 wa sefoka xomme a mabala
 xe monna e mongwe a le fela
 ka sefoka e le xore ba matebele
 a be a fihlile difoka tse
 tharo mo tseleng le batho.
 Xomme Phochane a thala pelo
 a hitima a isa swara sefoka
 a ba a ba fela batho ba bantse
 ba ba be xo ba boxa tseleng.
 Xe a lebile xae a e tswa
 mo xokolwane mo tseleng a re

o a tiisetša, xa tšoxa monna
 wa lebelo ruri pele xa xaxwē
 a lebile motšeng a swere
 -sefoka xomme tšochane a fela
 a tiisetše a ya a trena e le
 wa bo bedi. Kxosi le batho
 ba ba reta monna wa xo
 tloanela ba bangwē. Taba ye
 ya xo bea batho tseleng Molandi
 wa lesoto o be: a sa e tsebe.
 Xomme ha xore ke molas xore
 xe batho ba tšwile lesoto ba
 swanetše xo sefela le motho
 wa futsi ya a swanetše xo xo
 kitima le batho ba xo kitimela
 xae byale ke yena yo a
 tsebisitšex. Kxosi Taba ye
 ya matšela, Kxosi e be e
 šetse e efa monna wa lebelo
 #1 mphiri. Monna wa futsi a
 bobā Kxosi xore monna yo tšochane
 o na le lebelo kuduy o be a tla

4748

K34/71

26

ba tlhoxela. Phochane²⁰ emelela a
re banna ba ba mphapile xonan
xe ba rata ba ka tla ve yo'
kitima; Eupya matebele ka xo
treba lebelo la Phochane ba
xana. Komme ba fela ba treba
lebelo la Phochane.

Komme E xa batho ba boile
lesolong ba phuthoxela kxorōng
ya mosata; Kxosi ya tla ba aba
diphōfōlo xomme le yona ya sala
le dingwi.

Kxosi ja phoxu, le lehona xe
motho a ve ke Moja-phoxu ke xoe
o re ke yina kxosi.

Kxosi e tsa matlalo a tau, nkwē
le dinaka tsa tlou

coe. Kweng xa e bolawe, ka xoe batho
ba loya ka byoko bya yōna, e bile
ke phōfōlo ya xo re loke, xa e xo
lomile xa o ye motšeng xobane e
ka tla ya xo kxetha bathong ka

lapeng ya xo bolaya. Komme xe e xo
lomile o feta xae wa ya kxole
naxeng xore o phele.

Dimpya: Dimpya di be di tsoniswa le
mo masolong.

Dimpya be di swerwe naxeng e
le diphekutya.

Dimpya di ha rekhuta e mevaro.

1, Maphefō ke dimpya tse diithetho
tša le heta ha maatta.

2, Matloko ke tse di telele tša
seimō se saaton. Seimō sa tšona
se phala sa tšingwe. Xe di
phatlame fase, xo bonala sexaki
mo mokotlong wa kxama le maoto.
Xe ba di xeta ba xe:

Serō ke matloko ma-jela-kxaveng
hebelō la tšona le nyaka xo
swana le le maphefō. Di ka
tloxelana ha xo ya xa diatta tša
batho. Ba bengwe ba na le
seatta sa dimpya.

Diporaki hi tse dingane, komme
 di ratara mo xo swareng xa dihlone
 Mpya e rutwa xo troma ka xo sepetiwa
 le tse dingwe, komme e tla tumiswa
 xe e bolaya, le xe e na le lebelo le
 xe e na le boxale bya xo lwa le
 diphofole tsa boxale (phukutya le
 ditshwene)

Komme mpya e ka a lafiwa xoe
 e kitime ka maatla ka dihlare
 tse tsa tsebya tse dingane.

Dixeto

Sibi: Sibi mpyana ya papa
 motroma ka xo tibatiletša. Se ope-ope
 lexonyana xo ka tšwa bongonyana
 ditshoši tse di hwilibidu. Ke nke
 naxa e se dira, e se tla e tšib

ekela tšalo xa yo tšipisa mafahla.

Mathollor
 ya seretō.

Seretō se kuxana le mpya ye e
 solotšaxo mosela xe e troma, byala
 e hlomola pelo komme ba se xe
 nhe ba sa tšib tse dira ba be ba
 tla troma xo isa xare xa naxa.

Seretō

Hlaba: Hlaba-hlala Moše, Moše xa
xo na masoxana, motho wa bošexo
xa kubye, O ka trab koba - le
bakxomana.

Thathōllō

Seretō se se-lebanthisa le mpya ye
e kitima xo ka xo na e fofa,
byale ba xera e lese xo fofa e
tla tlo xelwa ke' tše dintši.

Seretō

Tila: Tilu ya bo thuba-thuba a
mollathoko, xo kitima e thsedisa
dinawo e tla dingwe ka thoko.

Thathōllō

Se ke seretō sa mpya ya lebelō
ya xo rata xo tla dingwe pdraphi.

Seretō

Mohlala: Mohlala wa bo-swalo
tswela ntle o botle, mohlala
wa motho ke moloi. Hlōkōmēla
motho a moraba, motho wa
sebitla xa a hlōkōmēlwe.

Thathōllō

Se ke sa mpya ya xo loma
ya xo-le la motse xore
batho le diphoofolo tša
naxa di se thsenye ka xal.

Seretsi { Monthse: Monthse twela pele
maraxo xo -sala mathseta,
Ma xadimana ntweing xe ba e ja
xa -ba xadimi.

Thathollo { Le^{se} ke sa mpya ya lebelo, e
fela ja xo ja -kudu, le xo
rata xo tlu-tika xe di e lwa.

Seretsi { Monthso. Monthso wa hloxo
ye ntho wangana, t xabalala
o' tsee xole, kraupri xom na
le dithaele.

Thathollo { Se ke sa mpya ya lebelo
ya xo swara mpya-phoofofō
le xe e le xole dimpya
tse lingwa di setse di
xomile.

Xo Theya: Batsoni ba be ba epa molete
o moxolo. Ba axe trela ka
maklakka, e e thoxa moleteing
ke thsethe e fela e
xola xe e e ya xole. xomme
ba tha tsoxa e sa le losasa.

41 S.278

K34/71

ma lexora la mabakha.

ma lexora la mabakha.

Raku o boaiile aphiagato rse
dintsi katseba ye' ke xo busa kiba
fe ka ore khokong ke lesi hia e
Ha kana xo tsena kamalepeng, komme
ba bolaya mantse' ka
tsela jse.

moletse.

ba ya ba xapeletsa diphofole ka
 tsela e la, hi tlase xe di
 hlaxa di thsaba tsa wela
 ka moleting ba di bolaya.
 Diphala di be di swarwa ka
 meutlo.

Sefu le sona se be se tanya
 diphofole. E kea lefika wa
 lethekra ka thata, sefu ke sa
 dipela le dithsipa, so di swara
 xe di khukhumele.

Mohotla, ba epela diphala ke
 hlano ka motho ye ngwe le ka thoko
 ye ngwe. Ba phutla phata ye xolo
 xare xa tsona, ba bea lethlothlo
 ba bea ka lodis, sona ke
 sa diphekubye le dithsipa le
 noxa.

Bolepu ba xea dimonyana.

Xe motho e ka utawa diphofole
 o fela topelwa, a fela ~~o~~ a d.
 bona.

Matlwanano Hapane

474⁸

Isa xo Wela:

K34/71

43

Re ditaba ke' diphiri xa ba
nthše kamoka.

Molao wa Komana ke' xoe
batho ba wela ngwaxa^{wa} ~~ba~~

le xona o se na bolwetsi;

Ngwaxa wa tlala xa ba wela.

Komme xe ba bona xoe ke'

ngwaxa wa khoro, ba tla

kebisā bathwadi taba ya

moloto.

Basimane ba tla bitšwa ke'

Mokromane wa Koma.

Komme ba tla phutha bohle

ba ba ratexo le ba ba

tlisaxo ke' bathwadi le ^{xe} ba bona

ba sa rati.

Basimane ba tla ya Mololong

le banna ba xo ba lebella, le

Metšape ^{metape} le xoe batho ba

xo ba ruta le xo sepele

nabo. Metšape ke' mosoxano

a setšexo a wetsa xona ~~xona~~omme

474⁸

K34/71 44

ba tsela xo itiya ka thupa.
 Batho ba ba wela ka xo fetana,
 ba bangwê kî ba bang nyane
 ba bangwê kî ba ba xolo, e fela
 ba tla bitwa ka leina le
 tee la mephato wa ngwaxa o
 woo, e le xore kî sehlopha
 se se xolo.

Mephato ya ditšaba xa e swane.
 Maina a mephato a ya supa
 mo setšhabeng se sengwê le
 se sengwê. Ji kî mephato ya
 Hananwa. le Bathokwa

1 Malawo.	Maohxy.
2 Mantho a phala	Marahlwa.
3 Dithaxa,	Matula.
4 Mapulana	Dithaxa.
5 Matxalwa.	Maratwa.
6 Matladi.	Maphaswa.
7 Matlwana.	Matladi.

Byale kî xore mephato yi xe e
 fela e thoma xape mathomong.

474⁸

K34/71

45

Bjale batho kea mototong ba dula
le ngakaya xo dula e bona xole
xo sepelwa byang.

Basimanyana ke rutwa melao le
xo krotlelela.

Moloto a tiva kxwedi tze tharo
tse marixa.

Mo mototong ke lesaka la xo
tia ka kudu le mahlaku, ka mo
xare la axa mesatana ya xo
latelana e lohelata e bile e
-lebane (e lapetse)

Basimane ba robela ka mo
meseseng ba xoditae mollo wa
moxolo, ba ya hanama.

Mosoxana a e ka hwa ka bolwetse
le xo se babalelwe.

Dijo di tlisa ke bananyana ka
fihla ba ema xole, batape ba
ya ba di tse ba di tlisa ka
lesakeng. Maxobe xa a tle le
di sebo. Basimane xa ba sebo.

4748

K34/71

46

banna ba šeba ka nama ya xo bolawa
 ke basimana ba xo wela le batape
 ba a šeba. Basimana ba fa ke
 mott motape dišō e le xore ke
 mahako a xo kwatha. Basimana
 ba dira lesaka xoname motape o
 ema ka xore e ngwatha mahako a
 ba nea. yo a feti xō ka pela o
 tla se fa r r r. ba mo fa
 xape. xe xo se na wa xo feti
 ka pela, motape o tla fela a ba
 fa ka xo ya se lenaka. Morimana
 wa xo bolaya kadu a ka sebetiwa
 mehla ya xe a bolaike.

Basimana ba tšwa naxeng ba
 tšoma, e fela xa ba a dumelwa
 xo nwa mebe. Ba tšwa tšwa ba
 ba tšoma, se ledihela ba nwa
 dikrong ba ya molotong. Ba tšwa
 fihla ba xōšō mollo o moxolo.
 Komme xe ba dutai dibesong ke
 mo ba tšōo sutwa ka melao de

xo vela, ba tla re e sa le
 bosasa ba tsoxa ba epelas
 kosa ya bona e xolo ke "Howetse"
 ke ba epela yona ba et elanthosa
 ka sealla xore ba ka tla hlaba
 byang thou.
 Matlatsi a soon mangwe ba
 tsoxa bosiso ba ya noking
 xo hlapa e le xore ke marixa
 Komme xe ba nyaka xo boela
 xae, banna ba tla ripa nama
 ka diripana ba e hlomela
 sehlaeng sa mokxalo, basimona
 ba tla ya koka-moswe ba ya ba
 fafa fafa byalo ka sekwere, ba
 tsa nama sehlaeng ka meno
 xo tla ba e ja; ke ba tloxa fao
 ba ba yo hwetisa thata e telele
 e epetwe ya xo hloka makxotla,
 Komme ba tla enamela ka xo
 sweta ba ba ba fihla xodimo
 xa yona: ke ba tloxa moo ba

474

ya nokeng xo hlapa ba boye
 molotong ba thole letsoku, ba
 apare ditsiba tsa xo tlotswa
 letsoku. Xo thoxa mohleng woo
 ba tla bitswa "Dikromathukhu"
 ba tla ja nama xo fihlela xe
 ba e ya xae; Se batho xa
 ba sa ba thiraba kudu.

Xomme ba tla thoxa ve hamoaxa xa
 matsatzi a morome a mabedi; ba
 fisa moloto, tshle tse di bexo
 molotong xomme ba thoxa ba ya
 kxoring. Kxosi e tla hlaba kromo
 batho ba bangwe ba bana ba bona
 ba ilexo molotong ba hlaba dipudi
 xe ba le natso. Xomme masoxana
 a tla ja nama ye; ke xore byale
 xo fedile ke bana ba ka xera
 meloto kxoring, xomme xe ba feditse
 xo ja, Kxosi e tla bitsa batswadi
 ba bana xore ba tle ba ha mo tee
 xo kxetha bana ba bona xore xa ba

bangwê. Basimama ba tla ba be apere
ditsiba fêlas, xonne ba tla
khunama ba fihle difehlote tša
bōna, xonne motswadi e mongwê
le e mongwê o tla kgetha morwa
wa xaxwê xo ba bangwe.

Xonne tšatšatšatšadi ba tla
ba tšea ba ya nabo xaxaxa a
bōna, kē' xe xo wela xo fedile.
Xonne ba tla tšoxa ba filwe leina
la mphato wa bōna. Xore ba ene ka
ona ka mekha xe ba soma.

Kē' tšelō ya Phochane,
Mapatwa.

U'a-dula Xa-Matratō.

Ka Rula le xo Betla.

Batho ba be ba rula ka
thšipi, thšipi e be e epya
ba e tološa. E fela e be e
kxōna kē' di thšaba be dingwê,
xonne di thšaba kē' di be xo

di palelwa di be di rwe reka
 dibetša xo ditšhāba tšē dingwē.
 Xomme xo be xo na le bahlale
 ba setšhāba, ba ba somaxo
 ka thšipi. Bōna ba tla tološa
 thšipi, ba dula ba dira
 marumo, mexoma, Mphisi, traka,
 le mesebe.

Dilō tšē kē tšē kxosi e tla
 di fa batha ka xo rata, le
 dira di tla tšē marumo kxosi
 xe be e tšwa.

Kota.

Kota e be e somišwa kē e
 mongwē le e mongwē yo a lex
 a rata xo betla.
 Xomme ka kota ba betla
 mefenge, ditelo, maxudu,
 mothse, meseamelō, sedubēlo,
 o ditshoka.

Kxapa (beraka)

Kxapa e be e tšwa masemong

ba tle ba sepe dikxapa, dij: dixo,
 xitepa, dipdrafana, Yie di dirwa
 ke bakxehole xoba monna wa
 xo kxona xo sepe.

Sepeka.

Sepeka ba ya lebeta la
 dira, malwela, ditshilo le ditebo.

hepota.

hepota ba le epe ka dinokeng
 e fela e sepe dik dinoka
 bohle. hepota le somiswa
 ke basadi le bakxehole.

Ba bopa ka diatla.

Ba bopa dipitisa e lexo
 dinxox metsexa, dingela,
 meripri, tafelo. Ke Mahlatwa.
 a be a dutsi Iswetla.

ka bopa dipitisa.

Dipitisa dia bopiwa ka lesope
 ba le hwetsa dinokeng fe le
 le apya ka mexoma e metala-

K34/71

Ba rwala letropa ka diroto ba
 le Misa xae ba le thapisa
 la khupetswa. Ko na le batho
 ba ba phelxo ka xo bopa.

Ba a di bopa ba di bapatsa.
 Batho ba ithuta ka xo tlewa le ba
 xo kxona. Ba a dumelela motho xove
 a tle a bona xe ba bopa, xo
 fihla le yena a kxona.

Ke tselô ya
 Iakatjake Mhwana.

Dida le Mwa

Mwa e tsoa ka xo baka bosai le
 xo bopa thopa di kxomo. Sethoaba
 se dula se iphi seditse mwa.

Kxosi le barwa le dingaka ba
 ka ya xe ba vata.

Dingaka di ka ya xove xe batho
 ba huile e ba phule xove ba
 se tlate dimpa le xo ba buwa
 bopel ba tsee dihlare.

Dina xe di fentšä di boya ka kōša
e lexo Kwadu ya marumo.

Batho ba kxokelala lenti fe phateng
ba le letša ka molomo, batho ba
xo ba xahlanetša ba ete ba rema
faze ka dilepe ba phepela.

Mwa tša batho ba baso xa di
tšee sebaka se se e telele.

Komme sethōla se se fentšewo
se ka loba ka dikxomo xoba
ka moyana xore nwa e fele.

Le Mo kōntedi molle pele wa ba
baswen xe a e lwa le Kxaluši
kxosi ya Malaboso o ile a bona
xore a fentšä Kxaluši ka xe Kxalubi
a tšiša moyana, a se ki fentšewo
ki ōna molao wa xo bonthōša
xore motho e fentšewe

Ratan wa Malwanan

Kananwa

Diaparō tša se sotha sa kxale
 e be e se le dintši xobane
 di be di dirwa ka mokxopha
 xa xolo.

Banna ba le/ba apara mokxopha
 wa namane le setšiba.

Diaparō tša baswana di
 swana le tša banna.

Banna ba le ba seba xa
 botse mokxopha wa namane,
 xomane motho a apara mmeleng
 xa se maoto a namane a
 moraxa a kxokwa molaleng ya
 ba hobo ya xo phetexa, xe pula
 e e tla, o busetša mokxopha
 ka xona, xo bya lō le phefā.
 Setšiba se be se dirwa ka
 mokxopha wa kwana xo ba puti.
 Setšiba se botse ke sa kwana
 ka xo se se na le mebala, le
 xona setšiba se se botse se

swene tse xo dirwa dihleba.
 hehona ba sa re, ke lesoxana
 la xo tiya la tsiba sa kwana.
 Byale e be e le mo xo
 botse xe o bolaiile puti
 ka xore ba be ba tla xo
 dirêla setseba.

Yse dingwê hi mangina, le
 diala tša meswe.

Diapara tša basadi.

Ba be ba apara mesere wa
 xo dirwa ka mokxopa wa Nxomo.
 Molho xe a sala xo dirêla lapa
 la xaxwê mesere o be a
 rapa letšema la byalwa, ba
 tla ba suxa mokxopha wa
 Nxomo. Ka o suxilwe botse
 ba tla ripa mesere e
 mentši mo xo ona.

Mesere e aparwa ka moraxo.

Ka pele ba apara aphephetwama,

le meruka, xomme sephphetwana
ke' mokxopa wa xo ona xa o
suiwi.

Moreleng ba apara mekxata ya
dinamane.

Diaparô tsa bana: Bana ba
apara maxa maxale dinokeng,
le meruka melaleng, maotong le
matsoxông.

Meruka e dirwa ke basadi.

Xe e le tsa xo dirwa ka
mekxopha xo ka suxa
banna le bakxatabye, e
fêle xo tle sexa motho a e
nosi, mohlale mo modivông wo.

Xomme e mongwê le e mongwê
o' be a na le sa xaxwê a
sa adimi.

Diaparô tsa xo thšepha, di be
di na le basadi, meruka
xo be xo na le ya xo thšepha,
xo byale le mesere e be e bona

Letsohu e be e le setlōlō sa
xo thšepa.

Motho yo a be xo a ikxabisa e
be e le ngaha, yōna e be e na
le mongatse wa mafafa xodimo
xa ntšhi o dirwa ka mokxopha wa
nkwe;

Dikxabisa

Dikxabisa mehleng yeō e be
e le mekotopo, mefiri, matanyetsa
makxaxe, marapyana a ditsebe,
tlopo le letsohu.

Mekotopo e dirwa ka masika
a dikxomo e aparwa seot
lenotlong.

Matanyetsa ke masika a dirwa
ka ts dihsika le maditsi
a dikxomo le dipitsi.

Makxaxe ve a lokela ka
masika, ve aparwa hloxong.

Marapyana a ditsebe a ya betlwa
e le marapa, a aparwa hloxong ^{ditsebeneng}.

Tlopi e a boela mo hloxong
 ba tlotsa mesidi.
 lesotho le tswa xa mphahlela,
 ba epa lefika ba le fisa
 la tla la silwa xomane
 batho ba tlola hloxong.
 le mesese e a kxabiswa ka xe
 ba e thoxa botse ba idirêla
 matswana.
 Mo diseng xe xo na le morale
 hlabanong, yêna o swanetse xo
 kxabiswa. Kxosi e tla mo
 apesa mphine motaleng. le xe
 fêla a xo thsepa o tla xo apesa
 xape slala sa thsepe.
 Ba-xale ba re ka lekanyano
 ka bona ke' bak' baxale
 ba ba bedi ba selthi abampotla
 sa balotwa e le xo Mphotla
 le Raphiri. Mpho Mph Mpotla o
 be a na le naha ya palafala
 xe a bontha baxale lya xaxwê

lehung le kxosi kxwadu xe ~~le~~
 lwa le ba moletsi. Banna ba
 moletsi ba be ba hlola bathokwa,
 ke mo Mphoella a leditsexe naha a
 ve "ho-ho" xe a fetsa, o be a
 bolaya batho ba bantsi ka kudu ka
 patla ya xaxwe. Xe a leditse naha
 patla ya xaxwe e be e sa fahlwe
 Raphiri e be e le moxale yo
 a tselexaxo bathokwa, komme yena
 a sala le Mgwako go a bexo a
 le kxosi a habile kxosi Mollalaotle
 kxosi ya bathokwa a ile xa dikxale
 Banna ba Madire e lexo selete sa
 Mollalaotle ba lwa le Mgwako ba
 mmolaja xonne batho ba thaba
 ba trena leweng, Raphiri o be
 a le nabo. Ke mo bathokwa ~~le~~
 xo tseba bathole le bokale bya
 Raphiri ba ve "Raphiri le yena moxale
 o thaba lefu" ba ve ba sa^{re}ba a
 mo retu, ke xe a ve ke se tse

ke' tšwile. Ba mo swara ba
mmolaya. he lehono & sa tšelya
ka leina la "ke' setše ke' kwile."
Baxale ba, ba be ba apesitswe
diala le mefiri.

Mefiri e kxa biswa ka xo tšoba
boola hlōpō, ba tšōša mesidi
le xe e le letsokw le makhusa
he basimane ba a boola hlōpo
xe ba tšō tšō wela. /

Bana ba ba nyane ba boola
sekhaila.

Makhusa ba tšola sefahlo-xong.
hetšoka ba ka tšola le mmeleng.
Maswayō xa a tšala kudu ke'
leswayō la homana, la mo sefahlo-
xong, ditšebadibe ba le swayō la
batho ba moletši la xo bea
matšalati & xodimo xa nkō.

Batho ba moletši ba swanya
batho hamoka, ba tšokwa bōna xa
swanye banna.

478

K34/71

61

Leswanya la botse le a thwengya
 xo le hwetša botse. E fela
 motho wa botse re mo mo
 lebelala sefahlong.

Motho o tla ba le nko ye
 telele, batho ba re xobane o botse
 o na le nko ye e nexo ke lenono.

Motho o tla ba le sekrala sa
 mare mo menong, batho ba re
 xobane o botse o na le sekrala
 sa mare.

Motho o swanetše xo ba yo morolo
 wa mmele o mo botse xona ba tla
 o na le sešeno se se botse.

Ke tsebō ya mokxekolo,
 Mmahlatšwa. U' be a
 dutšo Tswethale.

Mmamatekuma tš' be
 a dutšo ka-dikxale.

Mōho e mongwe le e mongwe o na
 le tse a swanetsego xo di somisa
 le monnonna tsa xaxwe le
 mosadi tsa xaxwe ka mo lapeng.
 Mosadi o' na le tumelêlo ya
 xo xhisa, xo fana le xo adimana
 le basadi ba bangwe ka thotō
 ya lapa ye e le banexo mosadi;
 Masadi o sumisa tse byalo
 ka dipitō, matso, bupi le ka
 mōha di byena tsa ngwaho, mo xo
 tse byalo o tla thusa ke
 bana ba banenyana.
 Monna le yena o tle dira ka
 tsa senna a di laola, e thusa
 ke' bana ba senna, dilō e tla
 ba dilipē, matsiwa, dihxamêlo
 le marumo.
 Monna yena o' busa motse,
 mosadi o' busa ngwaho.
 Monna o' busa le dilō tse byalō
 ka di xep le lesaka.

Lapa lona xa le aroxanywê xe
 e se xe batho ba hlalana.
 Motšhe le ona xa o arolwe xe
 e se xe bana ba kxosi
 ba fapanana, e mongwê a se ripa
 sethšaba a sepele e mongwê a
 šala ka seripayo ke taba
 ye e bexo e tletšhe kudu
 tlithšabeng tša batho ba baso
 pele xa maxowa a e tla. Re ka
 bona ka sethšaba sa ba kwena
 xo se kxosi Manamela a e hwa, a
 letela ke Manamela, ngwana wa
 xaxwê wa pele. Komme yena a
 bea molao wa boima wa xo se
 dikxomo tša xo tswelwa di na
 le mesele e meseu ke tša
 kxosi, ke se Moloto ngwana-abo
 a se ke bathata, a ripa sethšab
 sa xo se Moloto o a rešša a y
 a axa Moletšhi, komme motšhe
 wa aroxanywa ke boxare.

478

Karoxano ya di thsaba tsa ba baso
 ke ye xolo.
 Xo buswa xa motse xa ka fase
 xa kxosi xoba bakxomana xoba
 Makotha, fas xo ya ka kxosi,
 yona e busa sethsaba kamoha
 xomme dilele le metse ya xole
 ye bas busa ke bakxomana
 xo ba le Makotha dyale ka
 sethsaba sa botlokwane xe xo
 busa Kxwadu, o' be a dula
 di thabeng tsa Mphahane, e fela
 a na le dilele tse ntai, dingwe
 tsa tsona ke tse. Mo motse wa
 monyemangene o buswa ke
 Monyemangene ngwana a ba Kxwadu
 Selete sa Mokhomeng se buswa ke
 Mantata motlo xolo wa Kxwadu
 Selete sa Ramotxopha se busa ke
 Ramotxopha ngwana wa bokxosing
 wa ntlo ye nyane.
 Motse xa o xehiswi xe e se xo

o thopa, o ka fengya sethisa ba wa
axa xona wa ba buisa xo ba
wa se fengya wa bea mohxomana xo
xo buisetša sona. Moloto xe a
fihla moletsi o hweditše xo
axile mauba, a lwe nabo a ba
fengya a axa motse xare xa
bōna xomme a ba buisa.

Puro e tla laolwa ke monna,
xomme mabele a tla laolwa ke
monna, xo a boloka le xo a
nekisa le motsoho.

Dinawa, t ditloho, letodi, lexotša
le marotse ke a mosadi xo
a apeya le xo fa batho.

Mafsi ke a moxami xe a sa le
ka hxorong xomme xe a fihla ka
xae ke a mosadi, ke xore xe le
ngaka mafsi a le hxorong le tla
hxopela xo moxami e fela xe a
fihla ka xae mosadi a a boloka
dipitseng tša ona, yo a nyehaxo

o tla kxopela mosadi wa lepa.
 Dilô tse di hloka-xo mong ke
 dihengwa tsa naxa, yo a fihlaxo
 a di hwetša dibudibud a ka di ja
 E fela a sehlare sa naxa xe
 se le ka thōemong xoba ka
 mottakeng wa e mongwē, ke sa
 mong wa thōemo. he xe o
 axile motse xomme dihlare
 tsa dihengwa tsa naxa tsa
 dihelē tsa motse, ke tsa mong wa
 motse lyalo ka metlora xe e
 dikeleditše motse, xe batho ba
 nyaka di tlova ba swanetše xo
 kxopela mong wa motse.
 Mathopya: Batho ba be ba
 thopya kxale ka dintwa xomme
 ba ba xoo xuyi e le banna,
 basadi le bana ba bona.
 Kxosi xa e thopye e a lefa
 xo ba e tla busa sethāba
 sa yōna e fela le yōna e le ka

tlase xa kxosi e ngwê, le xa
 se molao xore kxosi e thopye
 byalo ka batho, xoba e bolawe.
 Kxosi ye re e tsebaxo ya xo
 thoma xo bolaya kxosi ke
 Kxwadu kxosi ya bolokwe, xomme
 yena a dira photo ye xoloya xo
~~Xomme le yena ke bolaya~~
 Kwekwevere kxosi ya Moletji, e
 fela Kxwadu a bolaya ke
 ngwana a ma kwekwevere e lexo
 Mainamela. Molao o re kxosi xa
 e bolawe xa ithopye e fela e
 ka hohobetwa ka xo ba ka tlase
 xa kxosi ya xo ~~efenya~~.
 Mathopya a thopa ke dira xa ba
 ba kxosi, bona ba tla lemela
 kxosi le xo disa le xo dira
 modiro o mongwê le o mongwê
 wa kxosi xomme xe e le xore
 ke sehlopha se se xolo se se
 thopi lwexo sa moloko xo ba

Mathopya a ve a eja a le nosi,
a robala ntlhe xe pula e e na
ba ema ka mathudi a ntlho,
xomme xe le thopya le ka thabisa
le be le bolawa xe le hweditane.
Diruo Dikxomo - ke tsa monna,
e fela e a rata xo rekisa e ngwe
e be a tsobisa mosedi wa xaxwe.
Monna xa e hwa di laola ke
ngwana wapele, wa mosimane,
bananyana xa ba na thabisa
dikxomong.

478

K34/71

68

sethšaba, batho ba bangwe ba
sōna ba ha fiwa dintona xose ba
di direle. Komme bōna ba be
ba ha xehiswa ke kxosi ya
reha dikxano xo dikxosi tše
dingwē. E fēla xo be xo na
le molao wa xose xe motho
a hweletše motho wabo xoba ngam
wa xaxwē wa letopyat, a tra ya a
mo reha xo kxosi ye e mothofulexo
M 11 1 P. B...ia 0

Mgwana a kangala basadi ka
tšona, E fela dimo tša sedimo
xa di rekisua.

Dimo tša mm-monna ke' dikxomo,
dipudi, dirhu, mpya ka ya monna
le mosimane xoba mosadi wa
mohloloxadi

Mosadi se xaxwe ke dikxoxo,
kolobe xomme dilo ke di ka,
xekisua le xax bolawa tša lewa.
Mpya le batho o'ka ba adima ba
tsoma ka yona, ba fela ba re
xe ba bolayile ba xofa ka xonyane.
Kxosi yona ke mong wa naxa, maso,
le masemo xoba kxosi ya bea
ba kxomana xadima xa dilo tšeo.
Naxa ka mekha ke ya kxosi, e
be e sa rekiswi, e be e thopya.
Morwa wa Maleb'xe a fihla Hananwa
o ile a fenywa sethōabanyana se se
bexo se dula phole, xomme naxa
ya bitwa Hananwa, xomme a ba
kxosi le mong wa naxa. P.T.O.

Bongaka le Ditaola.

Dingaka ke batho ba ba xole mo
 sethōabeng. Dingaka di ka me huta xo na
 le tša malwetšis, Baroka-pula le
 tše dingwe. Ya maina a xo se tšheye.
 Dingaka di alapa malwetši a me huta-
 huta, le xe o ka hwetša xore
 ngaka e ngwe e fet palelwa ke
 bolwetši byo bongwe, e fela xe e
 le ngaka xuri o tla hwetša e na
 le bolwetši byo bo tšebaxo.
 Bongaka bo a rutwa, xantsi utata wa
 ngwana o ruta ngwana wa xaxwe, mo
 xongwe motho a ka ya xo rutwa ke
 ngaka ya tatarwe.
 Xonne ke ngwana o tše fela yo a
 swanetše xo tšea bongaka bya
 utatarwe xantsi ngwana wa pele.
 Empa tati wa ngwana o swanetše xo
 tšoxa a rutile ngwana wa xaxwe
 tihlase le xo hlahanya le xo re la
 ditaola. Ngwana o tla fela a
 sepela le utatarwe kuwa naxeng

a monthsa melomo le xore e epya
 byang. Ye ngaha e ile ya hwa
 pele xa ngwana a khona xo alafa,
 yena a tlo sala a e ya dingakenq
 tsa ntatxwe xore di mo rute.
 Dingaha di ja ha xo fapano, tie
 dingwe di sepele le ditshobay, tie
 dingwe di dula xae fela. Dingaha
 tsa xo se sepele ke tsona
 dingaha rurij, batho ba tla fela
 ba di letelela. Dingaha tsa
 Malboro xa di sepele ke
 dingaha ruri byale ka Morwana
 ngaha ya xo tsebexa ka Malboro.
 Ngaha e tsebexa ka xe e
 tseba xo alafa, batho ba
 yona ba fela.
 Dingaha tsa ba baso, di
 tsepele ditata kudu. Ngaha
 e nywe le e nywe e na le
 ditata. Xo rutwag ditata le
 xo di kwisisa ke modiro o

mo thata. Motho o ratwa xo wa
 xa ditaola byale ha xa di na le
 mewe e mentsi ye mangwê ya
 mewe ke e Matixole lewa, Mpherefene
 Makxakala.

Komme mowa o mongwê le o mongwê
 o na le sereto sa ona, le se o
 se supaxo.

Xe motho a ratwa xo laolwa,
 Ngaha e mmotisa diphošo, e
 tla xona e xo laola, Komme e
 tla xo botša se se xo bolayaxo
 le xore se tlisitše ke mang,
 Modimo xoba batho. Komme xe
 o rata e ha xo a lefa le
 semeetsengxe e se fela xe e
 hloka molomo o wo o nyakexaxo.
 Ngaha e laola moxongwe le mo
 xongwe ha lebaka le lengwê le
 le lengwê xe xo se batho ba
 banksi. Ke o rata xo laolwa
 o ka ba le phuthulla tšebelê.

yōna e ya ha xo fetana xa dingaka
 tše dingwe di bitša f rehlano xoba
 lesome la mōse leng, ba bangwe
 ba bitša puoi xoba nku.

he malwetš Phuthullo tšele xe o
 se no ala fwa o a e nthša.

he Malwetš a ya ha xo fetana
 xa ōna le xo fetana xa dingaka.
 Malwetš a morolo a nyaka teromo
 le xo isa pele, a manyane a
 bitša puoi xoba nku le xo isa
 pele. Xo foka ke puoi xo ba
 nku.

E fela xa na le dingaka tše
 di kxolo, di fa molwetš
 ditšela a di phosa, tšona tša
 mmotša molwetš le hlaxo
 ya byona byona.

Ditšelo di na le mekuta ya tšona
 byale kaditlako tše nna tša
 thou, tau, tawana le phala.
 le tše dingwe tše byale e fela

e ngwe le e ngwe e emela seka
sa yona.

Ditšola di bona malwetši, baloi
xo re ke bo mang no moleng.
E fela xa ba botše motho
leina la go a xo loyilexo,
ba tla fela ba dlarthša ~~xe~~ le
xo botša ~~xe~~ re t o bina eng.

Dingaka xe di xo bucitše, xe
o rata o hare ba busetseng
xo molo, ba tla dira byalō.

Ditšola di bala fela malwetši
e seko melamo, Melamo ye e
swane tše xo xo somiswa mo bolwetši-
ng e beba ke ngaka.

Marapo a xo robira ba direla
motho diphata kxathlana, ke xore
ba bofa marapo ka mokxopha
ba kxokelela diphata xodimo
xo fihlela motho a fola.

Di Melamo xa e botšwe motho
fela, e a se hwa xe o rata xo

xo e tseba. Ba ka xo botša
 xose se sekana ke sehlare sa
 dikxomo xe di lwala, di sa fulti.
 Sehlare sa hloxo ke xo avabela
 mothlothlo xoba Mokhure, le xa
 e le setena xoba dipoxwana.
 Ngope e alapiwa ka dithema,
 Dithema ke mehuta e mentšai
 ya dit melomo. Motho o a avabela.
 Moši wa melomo o a xoxwa ka
 kakhane xoba peipi.
 Melomo e a fet fafana e mengwe e
 a beswa ya silwa, lerole la nweuwa,
 tše dingwe di a hl hlolwa, tše
 dingwe di a xoxelwa molaleng.
 Malwetši a hliswa ke t modimor
 baloi la badimo xo se kwe
 mantšai a ba baxole.
 Baloi bona ba a kxona xo loya
 e ka ba boloi bya lapaxoba
 motho a ya a kxopela melomo
 ngakeng le se e palatšwe a fele a

e ya pele xo ye ngwe. Maletsi ke:
 Ko opa ke hloxa, Ko soka ke hateng,
 Ko hlaba ke madi, Seleso
 Ngope, Sebeuben, Sebete, Sesepedi,
 Mmoko, Sehanane, Dirata, Lopera,
 Sehuba, Diphego, Boraxai,
 Borole,

Malwetšia xo thisa ke batho ke
 Sebeuben le Seleso. Seleso ke
 xore ba hoxa xo ntho nto e
 šele ka mpeng ya motho.

Sebeuben sone se ke ntho wa
 fela ke dingaka tša xo phetšha,
 sone se dula se e ya fase le xo
 xodimo ka mpeng ya motho e bile
 se ngwaga.

Boraxai le borofu di tša se motho
 a xole xobane ke malwetšia batho
 ke o thosa xo lona o ka
 hlabelewa ke ngaka.

Tsebo ye ke ya Makxoto
 wa Ngaka go a bexo a axile

Ka-Mahxato: Ngaka ye'e tšisa
 xore boloi byo xo na. E bile
 o re melam wa boxale wa
 boloi ke' xo bolaya noxa ye'
 ba rexo ke' letsolobolo, ke o
 e bolayile o tšea thaka ya
 lerotse wa lokela ka mpeng
 ya noxa, wa lesa noxa ya
 bola xomme thaka e tla
 mela, wa tšea thaka ye ya
 xo mela. Xomme xo tšoa fa xa
 a re botse xwe xo re di hlakanywa
 hlakanywa byang. U' re ke' sona
 se sehlare sa botse sa boloi.

Sebu le Paloko, Sello.

Ke motho a hwile re bitšwa
 moloko ya xa-bo xo re ba
 mmoloke, Ba xab. xa bo ba
 tla thoma xo bitšwa re
 bolwetši bo fet befa xo
 fihlela re molwetši a tšoa.

Komme xe ba bo moku ba
fihla, le hlaba pudu, re
tšea mokrōpha wa pudu,
ra tšote diš'a moku. Komme
dikobo tš'a moku di fiwa
batho ba-bo. Moku o xwalwa
ka diphata batho ba ya
bosexo xo yo mmoloha, ~~xo~~
xo re bana ba se mmone le
xo tšeba ~~xo~~ o' hwile.
Bana ba tšotšwa xo re moku
o tšerwe ke phiri, moko o
mongwe o tšo boya.
Moku ba ma kotamisa a khuna
dikhuru, ba mmea ka moleteŋ
a khune a kxokile ka dinti
a lebelele - bosubela komme ba
ma khupetša. Komme xe moku
e le monna mosadi wa xaxwe
o a tšotšwa dikhuru a ba
a šala e le yo mosaxomme
o apara dikobo tš'a mokrōpha

ye e hlantšiwexa, boya bya
 tla ka ntle. Ke xore o a
 hloboxa. Byale batho ba ja
 nama ya fudji, xomme motho o
 moxolo o hloboxwa ka kxoma.
 Mgwana o hloboxwa ka fudji.
 Xe motho o hwile ba be
 ba hlaba maxosi o moxolo xo
 re naxa ka moka e sebe
 xore motho o hwile, mot
 moxosi e be e le thipi ya lehu.
 Batho ba be ba sa epelwe
 fela xo tee, motho o be a
 epelwa mo ba xabo ba raxo.
 Xe kxosi e hwile le xona ba
 hlaba moxosi ba re khuts'a
 xo soma, xomme xe e le kxosi
 ba re "Moku o hutsiwitš'e".
 Ba tla hlaba kxoma, ba mo
 phutha ka mokxopha. Ba
 mmoloka ka šakeng la xaxwe.
 Ba kxatle melemo ba hlekanya

le Sekanama ba thōsele ka
 le bitteng la kxosi, le yena o
 a kotama. le bitla la kxosi
 le lotwa ke' re dikxomo di
 le ka sakenq xomme a batho
 fela xa lotwe. Xomme mo
 le bitteng la kxosi ba tla re
 ke' badimong. Ke ba nyaka
 phula ba ya xona ba ya ba
 kxopela xome badimo ba ba
 nesetse phula. Ke ba e ya xo
 Mt Badimo ba lesaka ba ya fela
 ba se na ditaba, e ke' ke' thapela
 ya xo bolele le badimo. E fela
 ba ya le melomo (marwere)
 ba thōsela mo le bitteng. Ke
 kxosi e hwile dikobo di-hlanetse
 ke' basadi ba kxosi ka moka
 hehu le lebe re ka e le lwa
 la Mmanthwana mosadi wa
 selete-ra Kibi Xa-Maleboxo.
 Yena o ile a lwala kadu,

Komme xa bonala mathwenyexo
 a xe modimo a mmitsa ka xe
 e be e le motho yo a sa lohaxo.
 Yena a re batho (Ditlotlwane)
 ba mo thibela tsela. Ditlotlwane
 ki batho ba a ba bolailexo
 ka melomo, e es'o xa ba lebaka
 la bona, xomme ki xo re xa ba
 hwile nuri. Batho bao le re ba
 hwile xona ba tswele ki molo, yena
 o' tla ba ruwa, a fela
 a ba somisa bošexo masemong.
 Komme masadi yo lehung a
 re batho ba ba mo thibela tsela,
 xomme a tla a re "yona ka
 bolaya mang le mang?" A ba bolela
 ka maina! Komme batho ba
 fela ba mo swere ba mo
 hxošela xo re a robale botse.
 Mokxosi wa botwetri wa hlabisa
 ba bangwi ba xa bo ba tla.
 Komme a ba a hwa, mmole wa

khupetswa; Kxomo ya hlabya
 ba tšea mokxopha ba mo
 phuthela. Boixo byoo batho
 ba robala lapeng la mosadi eo,
 mo ntle, e fela xwa fela xo e
 ba motho wa xo tlola setopo
 A Eupya selo se ile sa xola xomme
 mojako wa Lemati wa tswalelwa.
 Xomme ba tšea matšatši a
 mabedi ba libeletše xo re a ka
 tšea tšoxa, xomme mo tšatšing
 ba bobedi ba rokelela mokxopha
 xomme boixo ba ya ba m'
 mmoloka. Bantši bya batho bya
 fela bo dutši le ba bo mohu,
 ba ba tišitše, dijō tša hlaxa
 malapeng a mantši, empa sešeba
 sa tšwa ka lapeng la mohu
 sa kxomo ya lehloboxo.
 Batho ba phatlalala kamora xo
 xa metšatši a supaxo xe mohu
 a hwile. Ka fela xo šetše meloko

tti e tiisana Bona ba thoxa
 ha moxaxa xa haxwedi.
 Sebilla la xaxwe le epilwe
 moxaxa motho ya thaba la
 epya ke bana. Xonne ba bea
 masika mo lebilleng.
 Ke motho a hwile xa ba thoxele
 motse, e fela xe ba belaela xore
 o bolailwe ba ha alapa motse
 le batho ba lapa xore motso a
 se tsene, di tla dira ke ngaha
 Ba re ke xa tiisa motse le
 balaya kwana, la fa Ingaha
 hoxomo. Ke motho e le xore
 o a boya o a thowengya, le ha
 thoxela motse, Molao ke xo thoxa
 moxaxa o mo xola (12 o'clock)
 xo re motso a se le bone-la
 yo dula mo xo ngwe, mo a sa
 xo trebex. Motso o lletwa ke
 ba bo ~~ha~~ xe e be e le
 motho o mosoto wa xo thusa

batho, batho ba tla mo lla
 ka bontsi. Mo o lla wa sebaka
 se se sa lehangwe, ba bangwe
 ba lla wa sebakanyana ba bangwe
 sebaka. Mo xoxwe xongwe la tla
 e le xo re kei kxate le se sa tla
 e le xo re kei xe le xopola
 modiro ya xaxwe le botho lya
 xaxwe. Xonne kxomo ya
 pele ya xo hlabya ke ya xo
 phatlalatsa batho, xe e le motho.

mosofo:

Xonne e hl-tla re ka moraxo
 xe ngwaxa xwa hlabya e ngwe,
 ba apha lya tla, ba bita batho
 ba xo mmoloha, xo tla xo mo
 hl thloboxa, bona ba tla ja
 nama, ba nwe lya tla xonne xe
 le e tla ba bolla maxae a
 bona.

Kei tsebo ya Retau wa
 Matlwana.

U be a axile Hananwa.

Badiima.

Batho ba baso ba na le medimo
 e mon mentig, ke ya ka xae ya
 naxeng. Modimo wa ke xae ke
 hefona. Ba epela hefona ka lapeng ba
 le divela nket molatjana. Ba tla
 dira byalwa, ba apoya nama xomme
 ba re re ya ja modimo wa lapa
 (-hefona) xomme ba tla swala byalwa
 le nama ba ya ba di thirela molateng
 wa hefona, xomme bana ba be nyane
 ba tla nwa byalwa, ba ja le nama.
 Xomme ba tla re ke xona medimo e
 nwele. Modimo yo ~~apela~~ xae motha
 a bone mahlonla; ke batho ba
 lapa ba apela yena.
 Modimo o moro ke Palebepa, mo a
 dulaxo xa xo tsebye, e fela ba re
 a dula leloga la bodiketa, mo ba xo
 hlaxaxo puja ya letsota. Xomme xo
 na le lebaka le lengwe la re
 lefare le cumba xo tloxa Borwa
 xo fihla leloga. Ba re ke Palebepa

o ho hlola bana ba xaxwe borwa
xomme o xomela xae le boya.

Xomme modumo wo ke wa nalede
xomme wona o re Ki-ti ke wona wo
ba re xo ke wa Relebepa.

Modimo wo ba bangwe ba re sehotswane
xo ba khutswane xomane yena le
Ralebepa ba a lekana, re ka re
ke modimo o tee e fela xo

fupana ka xo bitia. Re ba reta ba re
Khutswane mokatala, xa ke silwip
monopa ditaba ditaba le dinoka a
thoxela. Arxe ngwana a mma, ngwana
mma, ke e tla, ke e tla, ngwana
a tswalwa a ba a sepela.

Ke yena yo a hlodile xo ditlo tshle
a di thoxela di hlodilwe. he byale
xa ba trebe xo re o ile ka, e fela
ba ba a holofala xore o tlo boya le
re ngwana a bukwine a bile a
sepela e le xore xa e so a boye
E fela ba re o na le matla a xo

Sereto

buša. U sola ba babe ba ba sa
 lokaxo ha xa # ba thisetra
 madimabe.

Modimo wa sedibeng ke noxa.
 Sediba se se bexo se na le noxa
 ba be ba se thakxa ha dinaka
 tša ditlou. Komme sediba se se
 byala se be se sa phye se dula
 se na le metsi a mantsi a
 matalala eupa xe batho ba e
 bolaitle se be se e phya.

Modimo o mongwe wa xo tselya
 ke mathiangane ke Ngwalo.
 U kua thoko ya tlase ka sekundo
 Komme ba xetse ile xo yena wa
 kxopela se sengwe, o tla xo fa le
 semetsaengi; Ngwanzenzeleni o xe
 yena o hile a kxopela boxobe
 a swere ke tlala, Komme Ngwalo
 mo fa. Komme o xe le batho ba
 be ba e ya ba romilwe ke
 dikxosi, Komme Ngwalo a ba fe

Dimpo, ba isa dikrosing
 Ba dimo ba le s'akeng ba rapela
 ke bana ba krosi le bakromana
 xo kxopela tse ba di nyakaxo.
 Batho fela ba rapela medimo ya
 ka xae. Ba dimo ba itsefela tsa
 xe batho ba sa kwe, lona ba
 thisa bolwetri le tlala.
 Ke e le moye wa motho a rapela le nana
 xe motho a robetse, ke ka baka le motho
 a loxaxo tsa kade. Ke Meko ya Rabau
 wa Matlwana le be dutse Hananwa.

hengalo.

hengalo ba a beletsa, ke xore
 lesoxana le tla nyakelwa ke batswadi.
 Bona ba tla ya xo mo kxopetela mo ba
 xo rataxo. Bona ba fihla ba re "Re
 thile kxopetela ngwana wa rena
 mpyenyana." Ba bo ingwananyane xe ba
 dumela ba tla mmeela. Komme ba
 bo lesoxana ba tla nthia dikromo
 tse hlano xoba tse lesome tsa dula di

beleditšie mosadi xe ha moaxo
 le tš tšlala ba tla lefa dikxomo
 tša lena, e seke dinamane, ba tla
 dinamane ke tš ya xe xe be xe di
 hlokometš. Nya le leroxana la xo
 beletšia le dula le tš xa mesese
 le dikobo tša xo se moyana a
 dula a apara. Leroxana xe le di
 isa boh-bowe o tšwarwa bobē
 a dula leroxong. O apellwa ke
 bananyana, comme bōna xe ba
 mo ja boxhe, ba tšea leha ho
 la ha xochimo xo xe a je tšya
 xo fiša. Comme yēna xe a e ja
 o tšya tšya ha tšare xo xe ba je
 ke bananyana. Comme mosadi
 wa xaxwe xa a batamele xo
 monna, o tla ya boixo xo robala,
 o robala le bananyana ba xo apela
 leroxana. Ba tla robala ha ngwahong
 o tšea tšea le leroxana, comme bananyana
 ba tla be ngwananyana wa xo beletšia
 ha xare xa bōna. Leroxana le tla
 dira byalō xo fihla xe a tšea

Ke lesoxana le rata xo betsa,
 tla roma batho xo mo kxopilela
 mosadi. Ke ba fihlile ba bo
 monyana ba tla re le swere
 eng? Ke roma ba tseba xo re
 ba dumeletswa, xomme ba tla
 roma ba ya ba tsebisa ba bo
 lesoxana. Xomme ba bo lesoxana
 ba tla nthia pudi le nku,
 lesoxana le tla repela le Makxahle
 ke leina la motho wa xo repela
 le monyadi. Bona re ba fihla
 bohwe, ba tla dumeletswa, xomme
 ba di hle ba (di nku le pudi)
 Ratswala o tla fa mo lesoxana
 mekxopha xo re lesoxana le
 ye le e swere, xomme boh bowe
 ba tla re, Ke tla sala re sila
 motsoke motsoke. Lesoxana le
 tla ya la swera mekxopha, x
 e swerile, lesoxana le tla
 repela le Makxahle le basadi

ba go tsa ngwetši. Ke ba fihla
 fihla xa ba moradi ba fihla
 xo apitwe mabyalwa le
 dihlaku, ha xobane lerorana
 le tla ba le ba tsebisitse.
 Komme ke xona xo le monganya
 ba tla lala ba enwa mabyalwa
 xo fihla xo e sa. Ke borele
 ba tla tlotša ngwatsi ya
 monganya leloku a hwiwila, ba
 mo apesa xa botse. Komme ba bo
 monganya ba tla fa monganya diruo
 le meruka. Ke ba tla jela, ba tla
 tsa ngwetši ba sepele nayo. Ke
 ba fihla noheng ba kuka ngwetši.
 Ke ba fihla ka leroro, ngwetši e
 a ema, komme ba ba monna ba nthōa
 selo ba fa ngwetši, ke ba fihla ngwathong
 ngwetši e a ema xape ba nthōa selo
 ba mo fa. Ka utlong ba hwets'a
 maxoto, ngwetši e tla xana xo dula
 fase, ba tla nthōa selo ba mo fa

Ke me a tlase xo dula leroxong
 ye ke tšwaga mo huta o mongwe
 Ba bangwe ba moraxo xa
 ye ba lle monyanya xa ba
 monyana, ba a tobala xomme
 boriso ba tsoxa ba thšaba
 le ngwetšiba ya xa bo leroxana
 xomme xantšhi batho ba xo
 thšaba le monyana ke batho
 ba xo se ngele kudu, le xo na
 ba se na dinko xe ba fihla
 xa bo monyana xomme ba
 tla hwetša bolhata xo phelha
 le ba bose. Ke xona leroxana
 le thšaba le monyana ba ya
 xa bo leroxana. Ke ba
 fihlile, ba tla fihla xo
 apellwe mabyalwa, xomme
 xromo e tla hlabya xo duma
 monyanya, ba ja ba bina,
 xomme ba moraxo ba fa xa
 ngwetšhi leina xomme leina bo

Ke mo a-llaxa xo dula lexoxong.
 Ye ke b'etwo ya mohuta e mongwe
 Ba bangwe ka moraxo xa
 xe ba lle-monyanya xa bo
 monyana, ba a robala xomme
 boxixo ba tsoxa ba thāala
 le ngwetš' ba ya xa bo-lexoxana
 xomme xantš'i batho ba xo
 thāaba le monyana ke batho
 ba xo se nyalē kudu, le xo na
 ba se na dīnō xe ba fihla
 xa bo-monyana, xomme ba
 lla hwetša bolhata xo phelha
 le ba boue. Ke xona-lexoxana
 le thāaba le monyana ba ya
 xa bo-lexoxana. Ke ba
 fihlile, ba lla fihla xo
 apelitwe ma byatlwa, xomme
 kxomo e tš' hlabya xo dirwa
 monyanya, ba ja ba bina,
 xomme ka moraxo ba fa rea
 nywetš'i kessa xomme leina-ko

le tla ba la ngwana wa tse
 Xe bo esa batho ba a
 phatlalala, ngwetzi oti tla
 tswa ka nqwakong.
 Xomme ba tla bonthosa ngwetzi
 ya monyane batho ba lapat re
 re a ba phetse.

Ke tsebe ya
 Nathalabile wa Mathwane
 Olee a dula Botlokwa

Tselo ya batha ba baso ke
 ye botata ke xo re se ba
 se boditsweng ke ba batata
 bona ba re xo byale.

Ka xa tselo ya letsatsi, ~~ta~~
 kxwedi le di naledi, ta
 tšona di ~~na~~ tswatleng

Di hlotibwe ke Khutswane
 Xomme re naledi e ka
 kutima ka eetsa se sexole
 ba re xo hwile kxosi.

Byale tab ye ba re ba e
 hweditse le there so.

Batlokwa ba re ka xo re
 kxosi kxadi ~~le~~

ile a bolawa moletsi ya
 se boexo ba bona

naledi e hitima, ba ~~ba~~dula
 ba tseba xo re kxosi e ngwe
 e hwile, Xomme re banna ba
 e tla xo tsebisa batlokwa ~~le~~
 lefu la kxwadi ba re boexo

478

K34/71 95

re bone naledi e fela xa
se tsebe xo re kxosi e ka ba
e fei. Ke' mo ba bexo le
bohlatsa bya xo re naledi
xe e kitima e šupa lehu la
kxosi xo ba motho yo a tseberaxo
Lexadima lona ke thšupio
ya xo na xa fih pulana le
xo re ^{ella} na ka maalla.
Mobalatladi xo ba tladi di
koba pula.
Modumo ke seka sa pula
kudu xe e dala duma xa botse
e sa dirisi letata, ko tseberaxa
xo botse xo re pula t'xe
e ka duma letata pula
e a na kudu xo na pula
ya medupi.
Mollo o be xo hwetswa
ka xo thaxa, le xo o
boloka xo re o se timele.
E fela modiro wa xo

~~threxa e be e le o moxolo~~
~~ke ke xona yo' a timetsexo ke~~
~~mollo o be a e ya a se okxa~~
~~ka mo o sa timaxo~~
 Mollo ke ye mentsa, lema
 ba na le wa bona, basimama
 le bona, le basadi le
 bananyana, xo no le wa xo
 apha mabyalwa,
Be Moletsi ba na le mollo
 wa xo besa muredi, ba thole
 muredi bošexo ba bea lexala
 xodimo xomme xe bo esa
 o' tla ba e le lesetha la
 boxale, xomme ba tla le xo
 thuthupisa mafela ka lona le
 xatexa kudu marxa.
 Xomme mollo wa xo fisa
 naxa o' a xatexa ka xo re
 o tliša byang bya botala.
Dithaba le medincha Dithaba tra
 xiso, ke di bea ka xo latelalana

Serētō

xa boxola bya yōna se di Kottolo ye
e batamelanexa le Serithsane
xomme xe ba xeta idhabatse bare
{ Serithsane sa Bakottolo se
akomela mathakeng, ditshabi taba
tse di xola Makotopong.

Ya xo late le taba tse ke
Makxadi-Moxola, Mantopu,
Mabesa-sefela, Jaxane-fala
Parate le tshaba ya Mokudu.
Moha e tse xa xosa e lera
Monketse; Serētō sa yōna ba se
Monketse modiba, motha ye xola
sepha sephala ditwena
Moha ye e tswena ke leopē le
le xola le ba xosa ke leopē-la-
Mangwē. Ke leopē le le xola, xe
le tshetse xa le nyoxwēs e fela
le tlala xe pula e nele ka matha,
ke tsa nana ya Makotopong-krampor
le Petersburg.

Phochane"
Thaka ya Maratwa, Makxato.

Thaba tsa Ta-Marisana K34/71^H

Ri ka xo ~~batlalatse~~ ~~ke~~
Phatantshang, Mosele-musi,
Hlakoo, Thaba-Isweu,
Moxobohlale, Mokopi, Rakwetlene,
Puhule ya thaba tse e a foholae
thaba tsa Marisana ke Ngwanitai, xa
e thsepexe, e a tsa mabaka a
manqwé.

Tsa naxa ya tsa-~~sekhukhuneke~~
leolo, Beletlwa, Kwatamanala,
Fata-sa-ditlou, Sexolo, Senwe,
Hlabane, Rudu, Mathibeng,
Mosele le tsa le Hloro-Hlou.
Thaba-Namane, Motwa-Poo.

leolo (hula) e a thsepexe ka mafutô.

~~Yen~~ ~~agwé~~ thaba ke Sepitsi. ~~Ke~~ e
veta ka baka la ditaba tse
ditala. Ba se: Sepitsi le Sepitrana
di ~~roete~~ Sepitsi se rwele nkata
se etela Moxodumo. Thaba tse
pedi xo ratana xo etelana.

Ke séretô
sa Sepitsi
mo xo
hwile xo
Kxosi
maranvati

Dinoha Ke hepella le bana ba yona
Chirwa le Mhlaletsa.

6

98a S.478

K34/71

Ké tsebo ya Mosehla,
Thata ya Mapasura wa Xa-Mavisana

Makxotla a xo sekisa Melato

Re tla lebanthsa taba ye le
 selete sa Makxato
 Makxotla ke a kxosi le bakxomana
 le mahotla
 Ke xo re mo e beko xo le kxosi
 e le se mokxomana a seka molato,
 xomme gena o tla thisa isa kahlolo
 xo kxosi Melato mo kxorong
 xe kxosi e le xona, molato o
 vera ke kxosi banna ba kxoro
 ka Makxato mokxomana wa xo
 vera melato ka Sepesui,
 E fela ~~hahlole~~ kahlolo e be
 ke kxosi
 Kxoso e lihaa ke kxosis ya
 xona molato xore a sepele a
 tsebisa batho banna xomme
 banna ba swanetse xo ba xona
 ka mehla, xe e se xe monna
 e mongwe a sitisa ke modisa
 Bakxomana xe banna le molato
 wa bothata ba tla o isa xo kxosi.

Moleo wa xo bitša kxorō kē xo
 tsebiša banna matšatši a mane
 xo ba a mabedi pele xa kxorō.
 E fela xe molato e le avo o
 thošaxa, ~~ba~~ banna ba ka
 tsebišwa xo xe xo sasa le tle
 kxorōng. Byala ka ka xe kxoši
 e ka tsebišwa ka xore xo na
 le sekeleka mo naxeng sa xo
 swenya. Banna ba tle bitšwa
 le se fauwe xo nyaka sekeleka
 komme kxošiya bolēla xa xo
 sa bolēla motho, yōna e bea seotho
 xomme^{xe} motho a ahlōletšwe
 dikxomo tše dintsi, kxoši e
 tšea ye ngwē xo ba mokxomana.
 Ye ngwē yōna kē molawo malao
 xore e je kē kxorō.
 Komme motho go a sa raleko xo
 lefa kxoši e roma banna
 thopya dikxomo tša xaxwē
 Molato o thoma ka mehla ke

motho yo a tlalatlaxo, yina o
 tla ema a leodisa xore ke'
 ka beha lang a tlalale molato,
 xomne xe lanna ba hwela se
 se: mo swenyaso, ba tla thoma
 xa & xera ba thaelanona.
 Xe molato o sa hwela ba tla
 bitia hlatse ya mohlaleyi.
 Xomne xe ba ~~ntse~~ ba xera
 molato xasa yona e theeleditse
 xomne kahlolo e ka seke ya
 akanywa, xosi ka motswa wa
 e hwelaxo ba bolala ka ona, e
 tla emela ya bea seroto.
 Xosi ditaba e rutwa ke banana
 ba boroto ba morate, ba mo
 quta kamona tsa bot borosi
 ka mo lapeng. Xe motho
 ahloletswa xo itywa, o tla
 itiya ke' ~~xosi~~^{motseta} le xe a
 ahloletse xo bolawa, xo bolaya
 mokela.

Melato ye metola:

Melato ye metola e iswa kxosing.
 Motho xe a bolayile e mongwe ka
 phoso, a ka leswa xe kxosi e
 bona xo re ke' theseso o mmoalayile
 ka phoso, e fela e ba bona
 xo re ke' ka boomo le yena o tlo
 bolawa. E fela xe ba re ke'
 phoso o tlo lefa dikxomo le
 melato fela ye motho a senyaxo
 ka hoki o a lefitwa
 Xe o bolayile motho ka fela pefelo
 o a bolawa ke' motseta.

Kxosi le xe e ka hlōka hlaloxany
 e ka se ke' ya bolawa, e tla
 dula e le kxosi, m e supya melato
 e tla seka ka banna ba moiate
 ya ahlolwa ke' ngwana abo kxosi.

Ngwana wa xaxwē o tla tla
 tseba sedulo xe a xotse,
 fela re hwetša xa ntsi dikxosi
 di na le hlaloxanyō ka matla.

Molato wa ke lesosana le sentse
 moretsana o lefa dikxomo tse
 se swagi.
 Ke motho a thabile le mosadi
 wa monna yo mongwe o a lefa ka
 mo kxosi e bonaxo molato ka xona.
 Komme ke e le molato wa mellwane,
 Motxomano wa masemo o tla
 bea xape mellwane, komme a
 sola yo wa ke sela motxanô, e
 fêla ke a ka sela xape o a lefa.
 E fêla molato wa kotî o a
 phuphutwa mo xongwe wa fêla;
 Ke e le ke motho a fetile dikxomo
 temeng kxosi e tla mmeqa molato.
 Molato wa nabele o sekwa ka
 mabele, le xora o a axa, ntlo
 o a axa, e fela mo xongwe
 ba ka ke lefisoa selo.
 Ke o utswetse dikxomo wa
 hwetswa, o tla nthia tsa xo
 lekana le tsa pele wa fa mong

wa dikxomo, konne o tla nthā
 tse dingwe tsa xo fetša molato.
 Konne dikxomo le xe di hutswitšwe
 xe di tseba ka mmala xa
 di sili, dipudi le ditonki tšona
 xe di tseba ka maswayō.

Xo motho a hutswitšwe baya pehola
 ke xona ba tla xo tseba mo
 ba ngakelaxo xona;

Tumediso ya xo dumedisa k'xosi ke
 Thobela morena

Polêdisanō ke k'xosi ke xore yo
 a bolelaxo le k'xosi a swanitšwe xo
 phuphutha ditla xo ba a fela a
 xe tla "E k'xosi." Xe o bolela le
 k'xosi a ka bolela o dutšwe fase
 Xe motho e le wa sethōaba se sengwē
 o bolela ka batšeta, tšona ba fihliša
 ditaba tša xaxwe xo k'xosi. E fela
 le borole lya sethōaba bo bolela
 ka k'xosi. molato.

K'xosi k'xosi e apêlwa ke motho a e tee

K31/71

wa pele

~~ya a thieperaxo ba mmitsa Mletima-Mollo ke~~
~~ya a thieperaxo ba mmitsa Mlotswara~~
~~Seti-^{lepe} sa Kxosi~~
 Seti-^{lepe} sa Mollo. Komme yena o
 apeya e sa le ka ~~boixo~~ moswana
 komme Kxosi e je e sa le ka moswana
 Kxosi e ja ka lapeng la yona, e fela
 ka mabaka a mangwe e ka ja ka
 xo ba Kxomana ba e ba thseparxo.
 Wa boledi wa xo lobisa dijo ba re
 ke' Mlotswara - sepepe sa Kxosi, wa
 boixo ba re ke' Mlotswala-Dixoto
 Byale re Kxosi e ija, motseta o nthia
 mpholo ka xore ba ja bohle.
 Kxosi ye na le banna ba moiate
 ba xo e thusa ditabas le xo eye
 e fetsa xore e busa botse.
 Dintlo tsa basadi ba Kxosi di
 adwa ka xo latelane xa borolo bya
 basadi e fela di a batamelana.
 Kxosi e a tsualwa, ke xore ke'
 ngwana wa pele wa ntle ye xolo, re
 yo' mmaxwe e lexo le mmaxo-Kxosi
 ke xore ke' mosadi yo e bexo

morwedi wa hxoši, go a bera a
 lohisiiditšwe xo tšea ke' hxoši.
 Ngwana xa a hxoši xo tšea boxosi
 xe hxoši e ya phela, e fela xo
 hxoši e ho hwa ngwana e sa le go
 monyang, boxosi bo tla swana ke'
 rangwane wa ngwana xo fihla xe
 ngwana a xoti. Xe hxoši e hwiu
 batho ba khutša xo lema xo se
 xo kayengane.
 Hxoši yona e lemela ke batho
 thšemo ya mosate, xomme yona e tla
 sala e lema masemo a basadi.
 Batho ba tšea lema ba roma ba
 ya go baya xae, le xo bona xo
 bona bono. Mohole wa thšemo ya
 mosate hi xo fepa basepedi, ka xore
 batho ba xo phirimelwa ka iswa
 hxošing byala mabele a thšemo ya
 mosate a tla ba fepa Xe ba se
 tlala e tšwele hxoši e ka thusa
 batho ka mabele a thšemo ya mosate.
 Phochane.
 Thaha tša Maratwa. 19 be a dula Xn-Mahxato.

Dira di ntlha ya ke kxosi. Kxosi
 e bitša batho, komme e romela
 lentšu xo re banna ba-dira ba
 tle ba lala mosate komme lona ba
 tle tla kampha ka xo re batseta
 ba a ba tseba komme ba tla ja
 mo kxosing ba robala xono. Kxosi
 e tla ba tsebisä xo sethabela se
 e ngakaxo xo re ba ye ba re thopa.
 Kxosi e tla lala e ba file
 marumo kampha & e tla re e sala
 bosasa ba thosa ba etile ke
 mokxomana wa dira hele.

Re tla tšea kxosi (kibi) xe a roma
 dira xo re di ye di hule motse a
 Makdabela Dira tša bitšwa tša
 lala mosate ba tsebiswa etheba
 se ba yaxo xo se thopa. Kxosi ya
 bathielela mesidi ba thosa
 e ba le ka moso, komme ba
 fihla e le boxexo, e file
 & ngwedi o kxanya ke ba fihla

Kxorông ya Makhabela Molaodi
 wa dira a ba re kyale re tsena
 molseng xomme re tsena ka
 mephata. Xomme a re Mallwana a
 thaka tsä Kibi ba tsene ka xoro
 ka xore ba ja xaxara ya xxomo ya
 dira. Matladi le Mapulana ba tsene
 ka moraxo lona ba ja xrotä
 Xomme ba tsena ka mohaawa wo,
 dira tsä hlakana ka xaxara e fela
 ba bolaga batho ba batho ba
 motse wa Makhabela. Ba Xa-Kibi
 xa se bolawe le a tee.

Xomme dira tsä Kibi tsä thopa
 ditxoma le dipudi ba fihla
 Xa-Kibi e le boixoxo xomme
 ba se tsene ka xore xo be xo se
 na yo a ka ba relaxo. Le
 boxole ba tsena molsene ba
 opela ditsoa, ba hlaba fase
 ka dilepe, le dithunya ba
 dithunya Xomme xoxi ya ba

478

K34/71

109

xahlanyetsa le sethoaba ba bona.
 Xomme dira tsa khutsa tsa ja.
 Kxosi ya re e yang xae le boye
 xa sasa, xomme xosasa kxosi ya
 ba hlabela ka pholo ye' xolo, ba
 ja, kxosi ya ba apesa mangina
 ba phatlalala ke' re kibi a rapa
 dira xe a basa Hananwa.
 Dira pele a e tswa ^{ngaha} kxosi e a
 laola le xa swara marumo.
 Kxosi le yona e dula e tirisitwe
 ka dikhale.

37-21

no!

Handwritten scribbles and marks, possibly initials or a signature, located on the left side of the page.

~~Makroba Makroba~~ ka kxosi ya
bapedi wa xa busa lebakena
 la re makroba a fihla Polokwane
 Makroba ka morale wa bapedi,
 yena a busa baphe bapedi a
 dutse mo ka re xa ke Makroba's
 Kloof. Makgowa a mabusa a lwa
 naye xomme yenas a ba fenja ka
 xo re o be a fela a khuta ka
 mafarung makgowa a se tsebe

xose a ha luwa mae byang
 Makxowa a be a le ka tlase xa
 Sewata-watane, go batho ba beso
 ba bexo ba mo tseba ha baka
 la boxale bya xaxwe, ba tseba le
 xo, mo xeta ha sesotš-~~le~~ ba re:
 Sawati wa boraisebe, sebolaya
 sa Bokxakxata se nobi'a ~~ditjha~~
 bangwe di nama.
 Sewata-watane o be a na le
 makxowa a mangwe, ba ba bedi
 ba ba xole ke baMmampa le
 Mallane le bona ba a xetwa.
 Mmampa a Mabasa, namane ya
 xo tswalwa ke shola-kxolo ya
 Bo-Mmampa.
 Mallane a bo Motswana a phaswa,
 o ile molongwana ke Motere
 xona e le kxomo ye tala ya
 makxowa
 Makxowa a be a dula thoko
 ya noka ya mok ~~Manketse~~, e fela

Sewata Watana a re a dula kxanfo
 le noka ya hitetiane (Bothokwa)
 Sewata Watana a rapa mokxowa
 a rapa le ba baso le
 Morelekatre kome re dira di
 lokile ba tsebisa Mokxoba
 xore re e tla xo lwa le wena
 Makxoba yena a re "E"lang le
 ka re tsena. Mokxowa a nemela
 dipetisi, basotho ba sepele ka
 maoto. Basotho ba be ba ya
 bontho mokxowa mo Makxoba
 a khutilexo Makxoba yena a
 fela a re e lang ke' xore a
 kxatla sephako (re motho a
 fela a sa tshle marumo)
 kome tona ba tsena e sa
 le ka moso ba lwa le
 Makxoba kxorong ya kaxwe, ba
 mo fenyaba mo siwara, ba
 mo ripa kloro. Makxowa a
 tsa kloro ya Makxoba ba²

112* S.478

K34/71

Thšwane. Makxowa a be a na
le mapodisa a batho ba baso.
e lexo Bobo, Phambane le
Mothšipisi, xomme leona ba
xapa dikxomo tša xo thopya
ba di isa ka-Mampa kua
thoko ya Makotopong. Xomme le
makxowa a feta makotopong
ke xe ba opela hošaba re
"Moxale e morolo Makxoba, ba mo
ripile ~~le~~ koxo yo morolo
Makxoba."

Xomme maatla a ba pedi a fela
xo koxa fao

ke tsebōya
Phambane le Bobo ba xo
dula ka Mothšipisi.

end 478